

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 761.

CHICAGO, ILL., 13. aprila (April 13th), 1922.

LETO—VOL.—XVII.

Upravništvo (Office) 2689 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

Vstajenje.

Vsako leto obhajajo krščanske cerkve v času, ko se prebujajo narava iz zimskega spanja, praznik vstajenja. Kakšno vstajenje?

Da to je vprašanje: Kakšno vstajenje mislijo krščanske religije?

Vere uče, da smo na svetu zato, da se pripravljamo na smrt, na večno zveličanje po smrti, da se pripravimo za dan vesoljne sodbe, ki pride, kadar se zbujejo trombe božjih poslancev.

Milioni bodo tudi letos praznovali praznik vstajenja in mislili na vstajenje, ki pride po smrti in to šele takrat, kadar pokliče stvarnik vse ljudi in jih razdeli na levo in desno. Toda vera v vstajenje po smrti je zapabila že mnogo svojega prvotnega bleśka. Ljudje so pričeli misliti o nekem drugem vstajenju, o takem, ki ni ljubo visoki duhovščini, na vstajenje, katerega se boje parasiti vseh kovov, ki žive od ljudskega znoja.

Tudi mi verujemo v vstajenje in vemo da pride, da prihaja, da je na potu že od davna in se pomika naprej in navzgor. Vsa zgodovina človeštva, vsa njegova tragedija v razvoju je eno samo veliko poglavje: Naprej in navzgor.

Kardinali in druga visoka duhovščina na Dunaju in Budapešti, v Španiji in drugod, je maševala za pokojnega Karla Habsburga in pri teh ceremonijah se je cerkev poslužila vsega mogočega pompa in veličastnosti, kot se zna teh reči le ona poslužiti. To ne pomeni vstajenje. Da je Karl Habsburg umrl kot privatna oseba in ne kot vladar avstro-ogrške monarhije, pa pomeni delec vstajenja. Pravoslavna duhovščina se je klanjala carju, svojemu poglavarju, in učila rusko ljudstvo o vstajenju, ki pride po smrti. To ni bil nauk o vstajenju. In ko se je ponudila priložnost, je rusko človeštvo napravilo čin, ki pomeni delec vstajenja. Kajti kipega vstajenja, takega, kakor ga uče religije, ni. Vstajenje človeštva iz barbarizma do današnje civilizacije, katera je še vedno prepojena z barbarizmom, je počasno vstajenje.

Cerkve bodo tudi letos napolnjene, toda ne tako kot so bile pred desetletji. In duhovniki bodo govorili drugače, kakor so pred desetletji in stoletji, ko so se le dogajali čudeži in so se na raznih gričih prikazovali svetniki in Mati Božja. Danes je človeštvo že tako daleč dospelo, da se ga ne more več zavajati na ta način, zato so se religije prilagodile novim naziranjem ljudstva, da ga lahko še naprej zavajajo. Toda je manjše, manj škodljivo, kakor je bilo.

Do 40.000.000 ljudi baje pohaja v cerkve v Zedinjenih državah. Ako ne vsako nedeljo, jih bo toliko pri božjih službah na Veliko nedeljo, na praznik vstajenja, ki pride po smrti — ampak ne pride. Ljudje se bodo trkali po prsih, molili bodo in nekateri bodo celo mislili na raj, ki je menda nekje nad oblaki toda astronomi ga še niso izsledili. Molitve, niti vera v vstajenje po smrti, ne nasiti ljudi, dokler so živi. In ne glede kako nekateri še verujejo v razne verske dogme,

kakorkoli so absurdne, pri tem vendar ne pozabijo na boj za življenski obstanek v tej "solzni dolini". Četudi jim cerkev pripoveduje, naj se ne pehajo za bogastvom tega sveta, ki je sicer v posesti male peščice, drugače zelo pobožnih ljudi, se vendar bore za boljši kos kruha, za svoj domek, za malo kmetijo. Religija nima nobene sorodnosti z realnim življenjem človeka, zato so kristjani samo v cerkvi kristjani, zunaj nje pa so ljudje, ki hočejo živeti in se bore za življenje, za izboljšanje življenja, seveda le v toliko, v kolikor so sposobni za borbo.

Do 600.000 premogarjev, vsi pripadniki krščanskih religij, četudi mnogi izmed njih indiferentni v verskih rečeh, je v boju proti gospodarjem — posestnikom rovov, ki so sami krščanski ljudje, taki, ki podpirajo cerkve, verske šole in vse verske ustanove. Vera v vstajenje po smrti ne pomeni v praktičnem življenju ničesar. Ona je le opajalno sredstvo, ki ga je iznašla cerkev pred davnim časom, da je z njim lajšala gorje človeštva, ker je bilo nesposobno vstati v življenju, ker je bilo preignorantno, da bi se moglo otresti suženjstva, ki je vladalo v raznih oblikah. Toda kljub vsej ignoranci se je človeštvo skozi vso zgodovino upiralo gospodarjem in predstavnikom religij, kadar so se postavljali preveč odprto na stran izkoriščevalcev in jih podpirali v imenu vere pri zatiranju ljudstva.

Zelo daleč se je že povzdignil človek. Tekom tisočletij je prišel od jamskega divjaka do današnjega človeka. Toda še zelo daleč drži njegova pot, predno bo njegovo vstajenje popolnješe, bolj človeško, kakor je danes.

V zemlji imamo naravna bogastva, ki so se jih polastili tisti, ki so bili premetenejši, kakor pa tisti, ki so kopali ta bogastva. In še danes je tako. Prvi žive v izobilju, privoščijo si lahko vse dobrote, ki jih nudi življenje. Svoj raj imajo tukaj, na tem svetu, po krivdi tistih, ki še niso zreli za vstajenje, pa tlačanijo na korist drugim.

Milioni dolarjev iz ameriških premogovnikov se stekajo skozi roke stotisočerih premogarjev v blagajne bogatašev, ki so gospodarji teh naravnih zakladov, ker jim ljudstvo dovoljuje, da so gospodarji. Od teh milijonov dobe delavci zelo majhen del, toda danes ga jim hočejo še zmanjšati. Baš premogarji imajo razun jeklarskega delavstva najmanj užtkov od življenja. Stanujejo večinoma po skritih, malih kotih, v kompanijskih barakah, v mestecih, kjer ni pogojev za nobene večje ustanove, ki bi nudile delavcem kulturno razvedrilo ali druge zabave.

Poleg tega se dovoli premogarjem delati le toliko, kolikor je koristno za gospodarje — ne za delavce. In premogarji so se uprli, ne ker so se hoteli, ampak ker so jih gospodarji izvali. Ko se je ta deželca še borila za "demokracijo in samoodločevanje narodov", je prišla vselej na pozorišče vlada in ukazovala premogarjem,

kako naj se zadrže v svojem prizadevanju izboljšati življensko razmere. Danes, ko razmere niso več v prilog premogarjem in drugemu delavstvu, izdajajo vladni uradniki le razne izjave, ki pa za premogarje ničesar ne pomenijo, razun to, da je vlada prikrito ali odkrito na strani gospodarjev, ker taka kot je ne more biti drugačna. V deželi imamo dvojno mero, eno za gospodarje, drugo za delavstvo. Da se je odpravi, bo moralo ljudstvo napraviti še nekaj korakov, precejšnjih stopinj v procesu vstajanja.

Prihaja doba, vedno vidnejša je, ko se bo manj praznovalo v temnih cerkvenih hramih vstajenje onkraj groba, in se bo več govorilo in delalo v svetlejših hramih za vstajenje v življenju človeka. Kajti, ljudstvo vstaja, ignoranca se umika dnevu, misterija življenja se umika vеди, izkoriščanje se umika človečanstvu.

sovraštvo izgineva na korist bratstva. Vse to se godi v tem procesu vstajanja, ki je edino resnično vstajenje vredno, da delujemo zanj.

Socializem oznanja novo vstajenje, ki bo odpravilo "dolino solz" in jo spremenilo v svet, na katero bo imelo človeštvo enake priložnosti do uživanja dobrote samo nekateri? Zakaj naj bi se milijoni obljali za interese nekaterih? Zakaj naj 700,000 premogarjev v Zedinjenih državah gara za koristi nekaj stotih gospodarjev? Čemu, ako vemo, da bi bilo lahko drugače? In ker še ni, je naša naloga — naloga vseh tistih, ki verujejo v vstajenje živega človeštva, da delujemo zanj, da se borimo in učimo, kajti znanje je glavni pogoj, je ključ k durim vstajanja — v socialistično družbo.

نی نی نی

Podpirajte premogarje v njihovem boju.

Socialistična stranka ameriškemu delavstvu.

Nad pol milijona premogarjev je na stavki proti neznosnim razmeram in arogantni odklonitvi premogovniških operatorjev konferirati z unijo premogarjev o delovnih pogojih in plačah za tekoče leto. Rove lastujoča aristokracija smatra sedanji čas ugodnim za razbitje unije premogarjev in pognati premogarje ter njihove družine v še mizernejše življenske razmere in jih tako potisniti daleč pod nivo dostojnega življenskega standarda.

Ta aristokracija je naravnost potratno in nesmiselno gospodarila s premogovnimi viri te dežele. Skozi mnogo let so okraji mehkega premoga zone kronične brezdelnosti. Lastniki rogov niso nikdar niti skušali stabilizirati industrije z ozirom na potrebo produkcije premoga, ali da bi jo spravili v soglasje trga, transportacije in s tem vpeljati neprekidno obratovanje rogov. Njihovo slabo gospodarstvo je notorično in njihova industrija je najslabše organizirana v tej deželi.

V kolikor je v tej industriji dobrih uredb, so za sluga organizacije premogovniških delavcev. Tipični neunijski okraji v West Virginiji so slika ignorantnosti operatorjev in njihovega brutalnega dominiranja. Povzročili so med svojim delavstvom kronično pomanjkanje in potisnili tisoče človeških bitij na pomočja gričev, kjer morajo živeti na primitiven način, odvisni od pomoči drugih delavcev, da ne poginejo vsled revščine.

Za moment se je vojna proti vsem delavskim organizacijam obrnila na premogovniška polja. Premogarji so opravičeni do popolne podpore od vsega delavstva te dežele, organiziranih in neorganiziranih. Njihov boj je boj vsega delavstva.

Interesi socialistične stranke in celokupnega delavskega razreda so enaki. Skozi generacije je socialistična stranka sodelovala pri grajenju delavskih unij. Njeni delavci so vposlili svoje energije v vsaki borbi in doprinašali svoje žrtve.

Eksekutiva socialistične stranke poziva vse članstvo in vse, ki glasujejo za kandidate stranke, da nudijo premogarjem v tej stavki vsako mogočo pomoč. Priporočamo svojim članom v premogovnih okrajih naj dajo svoje sposobnosti in energije na razpolago premogarskim unijam.

Naloge delavstva v tem boju so različne. Piktiranje zahteva delavcev, ravno tako propaganda. Treba je razkrivati laži, ki jih trosijo kompanijski agenti proti unijam v kakršnemkoli oziru. Med delavstvo je treba širiti resnico o dejstvih kot so, pojasnjevali in je treba vse podrobnosti, da bo razumelo svoj položaj in potrebo solidarnosti v največji bitki, ki so jo vedno kadaj vojevali ameriški premogarji.

Aroganca operatorjev in njihovo gospodarstvo nad zakladi premoga daje obilo materijala za propagando v prid socializaciji premogovnikov. Njihov boj proti delavstvu ponovno dokazuje, kako potrebna je delavstvu samostojna politična akcija. Stabilizacija premogovniške industrije je nemogoča vse dotlej, dokler bo operirana za bogatenje nekaterih. Rovi morajo preiti v last ljudstva, in šele potem bodo zavladale v tej tako važni industriji boljše razmere. Nacionalizacija rogov, z demokratično upravo, ki bo dal premogarjem več besede pri obratu, direkciji in kontroli, prej ali slej mora biti realizirana.

Uresničenje tega programa se ne bo dalo prej, da se delavstvo organizira v svoji stranki in v potrebi svojo politično moč v dosego tega namena. Organizirani premogarji soglašajo s tem nazorom in upamo, da bo to njihovo stališče kmalo privedlo do organizirano delavstvo v federativno organizacijo, kateri bo delavstvo nastopalo za kandidate, katere bo samo nominiralo iz vrst svoje stranke.

Med tem časom pa se morajo vpotrebti vsi napori za zmago v tem boju. Sedanja borba premogarjev ima velik pomen za vse druge sekcije organiziranega delavstva. Ako zmagata premogarsko delavstvo, bo lahki zmaga vsega ostalega delavstva, kar ga bo navdalo zaupanjem v svojo moč in ga navdušilo za bodoče delo.

S sodružnimi pozdravi v imenu solidarnosti v skupnem boju, obljublja socialistična stranka kooperacijo vsega svojega članstva in somišljenikov v dosego zmage v tej tako važni borbi.

W. M. Brandt, W. H. Henry, Julius Gerber, L. L. Maurer, Edmund T. Melms, James Oneal, Lillith Martin Wilson, člani eksekutive socialistične stranke.

SEMINTJA.

Informacije iščejo. — Razlike. — Najprvo zmaga. — Dve konferenci. — Tu di mnenja se spreminjajo. — Tema v deželi vzhajajočega solnca.

Pennsylvanjski kozaki iščejo "informacije" o "znanih" radikalcih, ki delujejo v sedanjem štrajku premogarjev. Te informacije žele operatorji. Kozaki in privatni detektivi imajo nalogo, da jih dobe. Operatorji se pripravljajo na progone. V manjši meri se le vrše. Nekateri operatorji kličejo na pomoč vojaštvo "za protektiranje privatne lastnine". Vojaštvo, sodišča in vsi drugi javni aparati perfektno funkcionirajo za protektiranje privatne posesti, toda se komaj zmenijo za protektiranje premogarjev, katerih je nad 700.000, in za publiko, ki bo plačevala premog po visokih cenah. Vsaka stavka zadene v prvi vrsti stavkarje v prizadetem obratu, potem publiko, ki mora za časa stavke plačevati produkte tistih podjetij, katerih delavci so na stavki, po zvišanih cenah, družbe pa napravijo na ta način mnogokrat dvojen dobiček. Klavniška industrija je primera. Delavci so izpustili zadnjo stavko, kompanije so za časa stavke porabile meso in ob enem znižale svojemu delavstvu plače ter mu podaljšale delovni čas. To se dogaja, ker so ljudje v kapitalističnem taboru pretkanejši kakor pa delavci. Počasi se to izpreminja, kajti pravica je na strani ljudstva in kadar jo bo znalo uveljaviti, jo bodo imeli.

***

Čikaški krojači, organizirani v A. C. W., so rešili spor s podjetniki brez stavke in na korist krojaškega delavstva. Delavstvo je sprejelo 10 odstotkov znižanja plače, vse druge pridobitve, kakor tudi 44-urni delovni čas na teden, si je ohranilo. Krojaško delavstvo ima veliko besedo pri kontroli krojaške industrije. Te kontrole so se hoteli podjetniki iznebiti, kajti čas za to se jim je zdel ugoden. Pozabili so pa, da je krojaško delavstvo drugačno, kakor n. pr. klavniško delavstvo, in da je vodstvo njihove unije naprednejše od marsikake unije, združene z A. F. of L. Podjetniki se se podali, čuden pojav v sedanjih časih, ko delavci skoro vsepovsod izgubljajo bitke.

***

Kljub krizi ne bi smela biti nobena stavka izgubljena in ne bi bila izgubljena, ako bi bilo delavstvo tako inteligentno kakor ni in vodstva vseh unij taka kakršna sedaj še niso. Vsled raznih slabosti v delavskih vrstah imajo podjetniki tako veselje v rušenju strokovnih organizacij. Premogarji, s podporo od strani drugega delavstva in tistega dela javnosti, ki naj nekaj misli v prid javnosti, imajo priliko pokazati stoprocentnim profitarjem, da se z delavstvom ne bo moglo več tako postopati kakor se je v preteklosti. Pri vsem tem pa ne smejo pozabiti marsikaj izboljšati v svoji organizaciji. To pride pozneje. Danes je za njih najvažnejše, da vztrajajo in zmagajo. Potem naj se vposli vse energije organiziranih premogarjev v propagandi za socializacijo rogov in za organiziranje na političnem polju. Boriti se samo na gospodarskem polju za delavstvo ni dovolj. To bi mogli delavci do tuzes te izprevideti.

Po par letih medsebojnega prerekanja, očitanja in psovanja, so se zbrali začetkom tega meseca zastopniki delavskih struj, pripadajoči trem mednarodnim organizacijam, v Berlinu, z namenom, da obnovijo edinstveno fronto mednarodnega delavstva. Zborovali so v palači nemškega državnega zbora. To je razlika, ki jo je prinesla vojna. Socialistični kongresi in zbori se danes vrše v parlamentarnih poslopih. Pred vojno se mnogokrat še v privatnih dvoranah niso smeli. Zbor v Berlinu še ni obnovil edinstvene fronte proletarijata. V štirih dneh zborovanja so se posamezni zastopniki komaj oddahnili s tem, da so povedali, kaj mislijo o nasprotnih frakcijah. Radek, Vandervelde, Adler, J. Ramsay Mac Donald in Serrati so valili krivdo za sedanje razmere v vrstah organiziranega delavstva drug na drugega; seje so bile večkrat tako burne, da so nepoznavalci delavskih zborov mislili, da bo nemogoče priti do sporazuma. Ta se je dosegel, pot za zблиževanje delavskih strank je odprta, do internacionalne organizacije vsega zavednega delavstva pride, toda ne še takoj. V Moskvi so trdili, da ne bodo nikdar konferirali s socializdalci; socialdemokrati niso našli dovolj ostrih besed za obsojanje moskovske taktike razdiranja. In končno so prišli skupaj in razpravljali na zboru tako, kakor se razpravlja na vsaki konferenci, ki ima pogoje za življenje. V Londonu, Parizu, Rimu itd., so dajali državni izjave, da ne bodo nikdar konferirali s boljševiki in priznali sovjetsko vladu. V Moskvi in Petrogradu pa so izjavljali, da ne priznajo nikakih kompromisov z buržvaznimi vladami. Cilj prvih je bil strmoglaviti vladu ruske revolucije; cilj drugih je bil vreči kapitalistične vlade zapadne Evrope in potem kapitalistične vlade vseh drugih držav. Med vojno so bili "Nemci največji barbari, Huni s katerimi se ne bo civilizirani svet nikdar več sprijaznil." Toda svet je ustvarjen za kooperacijo in kompromise. Tega dejstva ni mogoče spremeniti, razen v kakem zaprtem prostoru, kjer zborujejo "čisti" odrešeniki in rešujejo svetovna vprašanja ob skodelicah črne kave ali čaja. Zunaj te sobe pa delajo vsaki dan kompromise.

***

Berlinska konferenca za obnovitev edinstvene fronte je dosegla le del svojega programa in s tem je izvršila svoj namen. Sledile ji bodo druge konference zastopnikov delavskih strank in doseženi bodo novi uspehi v zedinjevanju delavstva. Ker so delavci ljudje, jih je nemogoče spremeniti v bitja, ki bi vsa enako mislila in se enostavno pokoravala poveljam, ki bi prihajala od zgoraj. Absolutno edinstvo je nemogoče, toda kadar pride med nas več treznega razumevanja in manj demagogiranja, manj utopističnega verovanja, bomo lahko edini vsaj v toliko, v kolikor je potrebno za naš boj proti današnjemu ekonomskemu sistemu. Kdor je pred dvema leti trdil, da pride do takih konferenc za zedinjevanje delavstva, mu je le malo kdo verjel. Socialisti, izkušeni v borbi, so vedeli, da je stalna razdruženost nemogoča, ker je nenaravna. "Delavci vseh dežel, združite se!" ni samo prazna fraza.

***

Sovjetska vlada, katero so evropski in ameriški državni tolikokrat prekleli, je sedaj prvič v svoji zgodovini zastopana na zboru zastopnikov vlad raznih držav. V Genovi je danes Rusija sila, ker je v resnici sila. Njen ogromni teritorij, njena velikanska bogastva, 150 milijonov njenega prebivalstva, njena armada, vse to predstavlja silo in moč, ki se je ne da več prezirati, kakor da je ni. Rusija konferira v Ge-

novi in skuša dobiti zase čim več ugodnosti v sedanjih razmerah. Državniki drugih vlad skušajo izvojevati čim več koristi od Rusije za interese svojih držav. Konferenca se vrši v znamenju kompromisov. Eni trdijo, da bo neuspešna. Drugi polagajo vse upanje za obnovo ekonomskega življenja v Evropi na karte genovske konference. Toda konferenca ne bo niti popolni fiasko, niti ne bo uspešna. To je prvoojna konferenca, sestojeca iz državnikov, ki večinoma niso prišli na konferenco radi kooperacije dežele z deželo, ampak da povedo, kaj mislijo o tej ali oni državi in pred vsem bodo imeli na vidiku le kapitalistične interese vsak svoje dežele; premalo je na tej konferenci takih, ki bi razumeli, da je treba delati za interese splošnosti. Nič dati pa veliko zahtevati je staro pravilo imperialistične diplomacije. Ampak genovska konferenca je uspeh v tem, da so na nji zastopani predstavniki prave ruske vlade, nadalje Nemčija in druge "sovražne" dežele. V istem smislu, kakor berlinska konferenca mednarodnih delavskih skupin, je korak naprej tudi genovska konferenca. Ničesar ne bo dosegla, vsaj nikakih vidnih rezultatov ne bo, kljub temu, že sama na sebi je priznanje, da je dežela odvisna od dežele, da je človeštvo odvisno od kooperacije in če je ni dovolj, tedaj hira in propada vse gospodarsko življenje. Vojna je bila destruktivna in je pustila globoke zareze, katere se le počasi celijo. Zato imamo toliko konferenc in tako malo uspehov. Uspehov bo več, kadar bo socialistična ideja jačja med maso, kadar bo manj ignorance, manj navduševanja in več volje za delo. Tudi to počasi prihaja, ampak glavno je, da gremo naprej, da nas je vedno več in da si pridobivamo vedno bolj trdna tla.

Japonska, ki se čuti pozvano, "da brani civilizacijo pred boljševizmom" v Aziji, posebno v Sibiriji, je danes najbolj reakcionarna dežela. Nikjer niso delavske organizacije tako preganjane, kakor na Japonskem in nikjer ni večje tiranije, kakor v cesarstvu mikada. Japonska gre skozi proces demokratično pobarvane reakcije in ljudstvo se tam bori za tiste pravice, za kakršne se je borilo evropsko ljudstvo pred 50. leti in še prej. Tudi japonski imperializem bo doživel svoj dan. Morda ni več tako daleč, mogoče par desetletij, ko bo Japonska postala last ljudstva. Časi za tiranijo v smislu kakršna se vrši na Japonskem, so minili. Japonska vlada niti ne dovoli pobirati prispevkov za gladno rusko prebivalstvo. Unije zatira, tisk cenzurira, pravico govora je potlačila k tlom. To se bo vršilo en čas. Potem pa se bo igra zaobrnila. Mikadova vlada bi morala prečitati zgodovino Rusije, pa bi vedela, kako lahko pride na površje "nasilni boljševizem".

"SVETA DEŽELA".

Beseda "sveta dežela" pomeni navadno Palestino, to je legendarno pozorišče rojstva, življenja, trpljenja in smrti ustanovitelja krščanske vere, Jezusa iz Nazareta.

Izraz pa rabijo tudi pripadniki drugih ver ter govore mohamedanci o Meki kot o svetem mestu, kajti tam je živel Mohamed, ustanovitelj mohamedanske vere.

Kitajski buddhisti imenujejo Indijo sveto deželo, kajti v Indiji je bil rojen ustanovitelj te vere, Buddha.

Stari Grki pa so nazivali s tem imenom Elis, kjer se je nahajalo svetišče olimpijskega Zena ali Zevsa. In vsaka druga religija ima svoje sveto mesto in sveto deželo.

Konferenca za "zedinjeno fronto" mednarodnega delavstva.

Kakor smo že poročali v raznih izdajah tega lista, je po vztrajnem razdvajanju delavskih vrst začela med zavedno delavsko maso polagoma prodirati želja po združenju. Zahteve za edinstveno akcijo v proletarijata proti kapitalizmu so se vedno množile.

Najbolj trdovratno se je upirala takim zahtevam moskovska Internacionala, in deloma na drugi strani stranke, pripadajoče drugi Internacionali. Medtem se je na Dunaju vršil kongres tistih socialističnih strank, ki niso hotele sprejeti pogoje moskovske Internacionalne, zapopadene v znanih 21. točkah, niti niso strinjale z drugo Internacionalo. Kot posledica dunajske konference je nastala Dunajska delovna jednica socialističnih strank, ki si ni lastila imena "internacionala", ampak si je vzela za svojo nalogo delovati za združenje vseh socialističnih strank, vključno tiste, ki pripadajo k moskovski Internacionali, enotno mednarodno organizacijo. Pri tem delu dolgo časa ni dobila nobenega zadovoljivega odziva, razen da je prišel enkrat z urada druge Internacionalne, da so tam pripravljene na pogajanja z dunajsko delovno zajednico za skupno nastopanje in če mogoče na združenje. Na Dunaju so smatrali, da čas za tak pogajanja ni še ugoden in sklenili so, da se počaka na odločitve v Moskvi. Končno se je pričelo opažati opominjanje tona tudi v Moskvi. Izdana je bila pamflet naj se deluje za "edinstveno fronto" proletarijata na političnem in ekonomskem polju. Mnogi so to spominjanje v Moskvi smatrali za nekak trik, ki naj bi bolj poglobil razdor. Očitanja so deževala naprej, v tem pa so se vendar uglaševala pota za skupno konferenco.

Dne 2. aprila 1922 so prvič po razdoru prišli skupaj predstavniki socialističnega delavstva vseh strank in naziranj. Nezastopane so bile le nekatere tiste stranke, ki so izven vsake mednarodne afiliacije, toda ne kaj teh je zastopal predstavnik italijanske socialistične stranke Serrati.

Na konferenci, ki se je vršila v zgradbi nemškega parlamenta, so bili zastopniki komunistične tretje Internacionalne, druge Internacionalne in Dunajske delovne zajednice socialističnih strank. Za tak prva seja dne 2. aprila je bila burna in se je morala prekiniti. Vandervelde, zastopnik belgijskih socialistov, je v svojem govoru očital komunistom, da so svojo taktiko rušili delavsko gibanje in mu prizadeli ogromno škodo; kritiziral jih je vsled njihovih skrajnih metod v Rusiji, ker so poteptali politično svobodščino, uvedli diktaturo nad vsemi opozicijskimi strankami, četudi niso bile kontrarevolucionarne in napadal jih je vsled ruske aneksije republike Georgije.

Tajnik dunajske socialistične zajednice, Fritz Adler, je le s težavo pomiril duhove in pregovoril zastopnika angleške Labour Party, odnosno druge Internacionalne, J. Ramsay Mac Donalda, naj ne rabi tako strogega tona v kritiziranju komunistov, kakršnega je poslužil Vandervelde.

Klara Zetkin je predložila teze nove taktike komunistične Internacionalne v pogledu edinstvene fronte proletaarijata. Nji je sledil Vandervelde, kakor omenjeno, s svojim napadom in seja je končala v redu. Adlerju se je posrečilo zblizati vzrujene duhove.

v ponedeljek 3. aprila je nastopil Karl Radek, ki je govoril Vanderveldu s protiočitki. Potem se je pripravil za napad Mac Donald in seja se je morala končati nereda zopet prekiniti. Čisto nič čudnega ni, da je bila prva seje burne. Vpoštevati je treba boj, ki se je odvil med strankami v delavskemu taboru, očitanja in protiočitanja, obdolžitve in razdiralne taktike, kar je porajalo mržnje, sovražstva in jezo, kar je nekje karilo izbruhniti na plan. Berlinska konferenca je sledila priliko. Ko so se duhovi nekoliko pomirili, je konferenco nadaljevalo, kajti želja vseh je bila razumeti, da se najde nekak sporazum.

Konferenca je potem zborovala še dva dni. Njen glavni zaključek je v tem, da je ustanovljen odbor desetih članov, v katerem so po trije člani od vsake mednarodne grupe, zastopanih na berlinski konferenca, ta odbor ima nalogo delati na pripravah za zedivatelno konferenco, na katero bodo pozvani zastopniki vseh socialističnih in komunističnih strank. Prvotno je bilo nameravano, da bi se vršila večja zedivatelna konferenca ob istem času kakor genovska komunistična konferenca, toda to se je izkazalo za nemogoče. Mesto tega pa se je berlinska konferenca zedivela porvali mednarodni proletarijat, naj praznuje 1. maj v znamenju solidarnosti in demonstrira "proti nezaposelnosti, za osemurni delavnik, izreka naj maršalistično svoje simpatije z ruskim ljudstvom, ki trpi penankanje vsled znanih vzrokov, nadalje, da delavstvo solidarno zahteva od vseh vlad, naj priznajo solidarnostno Rusijo."

Komunistična skupina, v kateri je imela glavno besedo ruska delegacija, je dala na berlinski konferenca dve važni koncesiji: sporazumela se je dovoliti Vanderveldu iti v Rusijo in prisostovati obravnavi 52. socialističnih revolucionarjev in menjševikov, izmed katerih ni čakajo že dve leti obravnave. Obdolženi so ruvanja proti sovjetski vladi, in bili so aretirani v okolčinah, kakršne so vladale tisti čas v Rusiji, ko so jo od vseh strani oklepali kontrarevolucionarni generali in je čaka videla v vsakem opozicionalcu kontrarevolucionarja. Vsled zapora omenjenih oseb je bilo izvedenih v Evropi mnogo protestov proti ruski vladi in imajo socialistične stranke so zahtevale, naj se čim prej prične proces proti obtožencem. Ker bo Vanderveld prisostoval tej obravnavi, je to znamenje, da je bila ta zadeva precej obravnavana na berlinski konferenca. Komunistična skupina je nadalje obljubila, da se nad prej omenjenimi ne bo izvršila smrtna kazen, in obljubila, da bodo obsojeni. Druga koncesija je ta, da Rusija dovoli komisiji, sestoji iz zastopnikov evropskih socialističnih strank, preiskati zadevo prevrata v Georgiji. Kakor znano, je bila Georgija en čas po ruski revoluciji samostojna republika s socialistično vlado, ki pa je imela silno otežkočeno stališče, vsled vpliva tujih držav, in prvi vrsti antantnih, ker so rabile Georgije kot točko, potom katere so indirektno trgovale z Rusijo, ali pa širile od tam svojo špijonažo. Pred letom dni so boljševiki s pomočjo svojega vojaštva vrtili georgijsko vlado in jo nadomestili s svojim režimom, deželo pa pridružili ruski federaciji.

Na sedanji konferenci so bili zastopani člani eksekutiv vseh treh skupin, na prihodnjo konferenco pa pridejo zastopniki strank, kakor prejšnje čase na internacionalne kongrese.

Tretji dan konference je nastopil zastopnik italijanske socialistične stranke Serrati. Italijanska stranka ki je ena najjačjih izmed socialističnih strank, ne pripada nobeni sedaj obstoječi mednarodni skupini, kakor ne ameriška socialistična stranka. Prvotno so se italijanski sodrugi izrekli za vstop v tretjo Internacio-

nalo, toda v Moskvi so jim dali pogoje, katere italijanska soc. stranka ni hotela sprejeti in je tako ostala brez mednarodne pridružitve.

Serrati je bilal v svojem govoru komuniste vsled njihovih grehov proti socializmu in stranke v drugi Internacionali vsled njihovih grehov proti delavski solidarnosti. "Mi vsi smo grešili," je dejal Serrati, "boljševiki v imenu revolucije, in Vandervelde v prid buržvazije." Izvajal je, da je dolžnost mednarodnega delavstva obvarovati Rusijo in v ta namen ji moramo nuditi vso mogočo pomoč.

V svojem drugem govoru je Radek odgovarjal na razne očitke in zagovarjal razkolništvo v socialističnih strankah, ki je imelo za posledico formuliranje komunističnih strank in stranic. Izvajal je, da ako pride do sporazuma na prihodnji konferenci, bomo dobili resnično tretjo internacionalno socialistično organizacijo, kajti takozvana komunistična internacionala ni bazirana na pridruženih strankah, ampak obstoji le iz sekcij v poedinah deželah, katerih članstvo priznava gotove metode in taktiko in izključuje vsakega in vsako stranko, ki ne soglaš absolutno z njeno taktiko.

Druga Internacionala je izgubila zaupanje pri masi delavstva, ker so tri njene glavne stranke, angleška Labour Party, nemška socialdemokratska in belgijska šle v koalicijske vlade med vojno, medtem ko komunisti niso bili za taktiko edinstva do decembra 1921, ko je konferenca ruske komunistične stranke sklenila spremeniti taktiko tudi v tem oziru vsled nove ekonomske politike in obstoječega mednarodnega položaja. Odločila se je delati za obnovitev edinstvene delavske fronte in tako je prišlo do berlinske konference, ki je storila potrebne korake za omogočenje nadaljnjih konferenc.

***

Obljube in izpolnitve.

Tajništvo J. S. Z.

Z organiziranjem "Pomožne izobraževalne akcije J. S. Z." gredo nekatere obljube in izpolnitve, o katerih je treba izpregovoriti nekaj besed. Kakšne so te obljube in kako se imajo izpolnjevati?

"Pomožna izobraževalna akcija" je bila zamišljena na prvem mestu, da se odpravi za tako važno podjetje kot je izobrazba za razredni boj, beračenje, kar vključuje naravno brisanje dolgov, ki jih imata po ne lastni krivdi J. S. Z. in njeno glasilo "Proletarec". Namen tega ne potrebuje menda nobene opravičbe ali zagovora. Dogaja pa se, da postajajo nekateri nervozni, ker so v skrbeh, kako bo vse to izpadlo. To so posamezniki, ki so ob času izdanega apela za organiziranje te akcije mislili, da se odzove tej akciji vseh 850 podpornih društev, na katere je bil upravljen apel, naenkrat, in da bomo potem "zarovali" s polno paro, kakor smo rekli, da imamo v načrtu. Tako misleči se sedaj vprašujejo: "Well, kje pa so odzivi na dotični apel? Ali ni to znamenje, da naši delavci nemarajo podpirati te akcije, kolikor društev se je pa odzvalo, bodo pa takoj zahtevala, da se dane obljube izpolnujejo? Ali bo sta J. S. Z. in "Proletarec" v teh razmerah mogla držati dane obljube? Morala bi jih, kajti sicer se gubi kredit."

Na taka domnevanja je treba pojasniti.

J. S. Z. in "Proletarec" nimata nobenih tajnosti pod svojim klobukom; kar se njiju tiče, je zadeva vseh slovenskih, odnosno jugoslovanskih delavcev v Ameriki, ki se strinjajo z načeli J. S. Z. in delom njenega glasila "Proletarca". Knjiga je odprta. Vsaka kritika, ki prihaja s pravim namenom, da se pomaga pri rekonstrukciji enega in drugega, je dobrodošla in se po razmerah upošteva drage volje. Brez kritike ni življenja. Naša navada je kritiko prejemati in jo tudi deliti. Toda kakor skušamo biti pri kritiziranju napram drugim pravični in konstruktivni, tako pričakujemo istotake kritike od drugih.

Ko je bil izdan svoječasnno apel za organiziranje te akcije, smo rekli v njem med drugim sledeče: "V Ameriki je danes nad 700 podpornih društev, ki se štejejo za napredne in svobodomiselnne. Če sprejme vsako društvo gori navedeni predlog, da prispeva vsak mesec vsaj po \$1.00 v blagajno J. S. Z., bi to pomenilo koncem meseca \$700.00. S to svoto se da že nekaj začeti, med tem ko bi bile žrtve za posameznika vsak mesec neznatne."

Iz tajniških poročil, ki so objavljena v Prosveti in v Proletarcu je razvidno, da ta akcija do danes še ni dosegla svoj cilja, in da se vsled tega tudi nemore pričakovati, da bi se moglo misliti na kako izpolnjevanje danih obljub, kakor so zamišljene v našem načrtu; to se pravi, da bi bili poplačani dolgov in da bi organizirali kakšno večjo agitatorično turnejo. Noben zasnovan načrt se ne uresniči v 100 odstotkih naenkrat, ampak je podvržen rasti. S to rastjo raste naravno tudi odgovornost napram obljubam za njihovo izpolnitev. To ni težko razumovati, zato se pričakuje, da se bo to razumelo.

Na podlagi 800 podpornih društev, se je do danes odzvalo tej akciji nekaj nad 12 odstotkov. S temi odstotki ni moremo kriti 25, 50 ali 100 odst. obljub. Kdor bi pričakoval kaj takega, bi bil podoben človeku, ki zahteva, naj se mu da za 12c en dolar. To je pod vsakimi razmerami nemogoče. Uravnavanje našega dela pri J. S. Z. in pri "Proletarcu" ne sloni na kakšnih abstraktnih, ampak na razvoju započetega dela ali akcij, ki so tukaj. Nekaj takega je, kakor je naša socialistična propaganda, ki temelji na pridobivanju simpatičarjev in aktivnih članov, da se socialistični ideal enkrat uresniči. Socialisti imamo cilj, ali s ciljem ne moremo operirati kot operira n. pr. bankir z bondi in gotovino. Naš cilj, kakor naše obljube, so vključene v knjigi socialističnega knjigovodstva na strani dolga — kot "promissory notes", ki se izplačujejo z rastjo socialističnega gibanja. Čim večje je naše gibanje, tembolj se te note ali obljube brišejo in dolg izgineva. Čim več naprednih podpornih društev se prijavi tej akciji, tem uspešnejše se bodo izpolnjevale dane obljube. Mi smo računali na razvoj, ne pa na skoke. Zlasti je treba računati na tak počasen razvoj pod razmerami, ki so danes. Dejstvo je namreč, da se mnogo društev ne more odzvati tej akciji, ker vlada velika brezposelnost in sedaj premogarski štrajf. Ne mislimo sicer, da se odzovejo tej akciji vsa slovenska podporna društva tudi pod najboljšimi razmerami, toda na 75 odst. bi se moglo v normalnejših časih računati brez kaknega preseženja. Započeta akcija ni fiasko, če jo nočemo proglašati kot za tako sami, ampak je započeta s prevdarnostjo na podlagi potreb in opravičenosti, ki ne potrebuje menda nobenega oproščevanja.

Vedoč torej, da je ta akcija v operaciji mogoča, in računajoč, da ne pride vse naenkrat niti v boljših časih kot so danes, temveč da se mora razvijati in rasti, moramo le pospešiti korake, do največje mere, da se čim prej realizira. Z dosega 25 odst. vseh podpornih društev tej akciji, bo to pomenilo toliko manj dolga pri J. S. Z. in pri "Proletarcu", z odzivom 50 odst. zopet toliko manj itd. itd. dokler ne začne nastajati v blagajni prebitok, ki se porabi za prirejanje turnej in večje agitacije. Seveda se z agitacijo in priredbami ne bo čakalo dotlej, ampak se bo po možnosti organiziralo to že prej. Preuredba dela pri J. S. Z. in pri "Proletarcu" se pravzaprav že pričena — to se pravi novi načrti reorganiziranja pri upravljanju J. S. Z. in "Proletarca" so že storjeni — storjeni v smislu, da gre eden izmed osebja na agitacijo, s čimer se ima povečati število Proletarčevih naročnikov, pridobiti klubom novih članov, prodajati knjige itd. itd.

Ker je odziv podpornih društev tej akciji počasen, računani pa rastejo z vsakim tednom, je naravno, da se naj društva, ki se še niso odzvala tej akciji, čisto nič ne čudijo, če pride na njihovo sejo zopet kak apel za podporo "Proletarcu". "Proletarec" in J. S. Z. se morata vzdržati; to vedo najbolje tisti, ki ju znajo ceniti. Ali če preti enemu ali drugemu propast, ker manjka finančnih sredstev, ni druge poti, kakor da priskočijo na pomoč tisti, radi katerih sta tukaj in za katere se bojujeta, to so naši delavci. Mi ne moremo upravitelji apel za vzdrževanje "Proletarca" in J. S. Z. na Rockefellerja ali na Morgana, na nadškofa Mundelaina, ali na patra Zakrajška — to je razumljivo. Naše zadeve spadajo pred aktivne člane in pred simpatičar-

je socialističnega in progresivnega gibanja slovenskih delavcev v Ameriki.

V mesecu marcu so se prijavila tej akciji naslednja društva:

Ime dr. in tek. št.	Kraj	Plačan prispevek
84.—114	SNPJ, Zivila Hirija, Roundup, Mont.	1.14
	(prostovoljne kolekte na sejah)	
85.—253	SNPJ, Bratje Miru, Diamondville, Wyo.	253
86.—282	SNPJ, Združeni Slovenci, Little Falls, N. Y.	282
	(prostovoljne kolekte na sejah)	
87.—81	SNPJ, Solnce, Red Lodge, Mont.	81
	(prostovoljne kolekte na sejah)	
88.—242	SNPJ, Stantonški Slovenci, Staunton, Illinois	242
89.—248	SNPJ, Cerkniško Jezero, Hagevo, Pa.	248
90.—451	SNPJ, Združeni Hribovci, Onnalinda, Pa., po 3 cente od čl.	451
91.—205	SNPJ, Leo Tolstoj, New Duluth, Minn.	205
92.—236	SNPJ, Bratska Sloga, Bessemer, Mich.	236
93.—303	SNPJ, Složnost, Ralphton, Pa.	303
94.—444	SNPJ, Delavec, Cleveland, Ohio	444
95.—379	SNPJ, Svoboda, Slickville, Pa.	379
96.—352	SNPJ, Rdeči Prapor, Kincaid, Ill., po 10c od člana	352

Plačala so v mesecu marcu sledeča društva:

3.—122	SNPJ, Aliquippa, Pa.	122
9.—275	SNPJ, Maynard, Ohio	275
14.—209	SNPJ, Nokomis, Ill.	209
15.—329	SNPJ, Large, Pa.	329
17.—46	CNPJ, Oregon City, Oregon	46
20.—20	SNPJ, Ely, Minnesota	20
24.—88	SNPJ, Moon Run, Pa.	88
26.—112	SNPJ, Bear Creek, Mont.	112
29.—115	SSPZ, Kenilworth, Pa.	115
33.—169	SNPJ, Fitz Henry, Pa.	169
34.—276	SNPJ, Bankhead, Alta, Canada	276
35.—298	SNPJ, Somerset, Colo.	298
36.—156	SNPJ, Muddy, Ill., za febr. in marc.	156
38.—120	SNPJ, Heaton, New Mex.	120
40.—290	SNPJ, Homer City, Pa.	290
41.—206	SNPJ, Groce, Kansas	206
43.—418	SNPJ, Starkville, Colo., za febr.	418
47.—328	SNPJ, Madrid, Iowa	328
50.—39	SNPJ, Chicago, Ill., za jan., febr. in marc.	39
52.—123	SSPZ, Detroit, Mich.	123
54.—340	SNPJ, Wyano, Pa.	340
55.—17	SSPZ, Aurora, Minn.	17
60.—382	SNPJ, Acosta, Pa.	382
65.—198	SNPJ, Willard, Wis., za febr. in marc.	198
66.—259	SNPJ, Meadowlands, Pa.	259
68.—412	SNPJ, Firestone, Colo.	412
69.—111	SNPJ, Aurora, Minn.	111
70.—331	SNPJ, Seminole, Pa.	331
71.—1	SNPJ, Chicago, Ill.	1
73.—245	SNPJ, Lawrence, Pa.	245
74.—24	SNPJ, Jenny Lind, Ark.	24
82.—178	SNPJ, Cleveland, Ohio	178
84.—114	SNPJ, Roundup, Mont.	114
86.—282	SNPJ, Little Falls, N. Y.	282
85.—253	SNPJ, Diamondville, Wyo.	253
87.—81	SNPJ, Red Lodge, Mont.	81
88.—242	SNPJ, Staunton, Ill.	242
89.—248	SNPJ, Hagevo, Pa.	248
90.—451	SNPJ, Onnalinda, Pa.	451
91.—205	SNPJ, New Duluth, Minn.	205
92.—236	SNPJ, Bessemer, Mich., febr. in marc.	236
93.—303	SNPJ, Ralphton, Pa.	303
94.—444	SNPJ, Cleveland, Ohio	444
95.—379	SNPJ, Slickville, Pa.	379
96.—352	SNPJ, Kincaid, Ill.	352

J. S. Z. klubi:

69,	Hermine, Pa.	69
114,	Detroit, Mich.	114
181,	Lloydell, Pa.	181

Posamezniki:

Lawrence Selak,	Dartmoor, W. Va.	1
-----------------	------------------	---

Skupaj prejemkov za Pomož. izobraž.

akcijo v marcu . . . . .

Iz tega je razvidno, da se priglašajo tej akciji vsak mesec decembra vsak mesec okrog 10 društev.

brej tukaj, da društva hočejo! Seveda ne vsa; am-
niaki so tukaj, da je 75 odst. uspeha mogoče, izpo-
rjemo seveda, da se društva dramati in vabi na so-
vanje. Če priznamo potrebo odprave beračenja in
povitev naših zadev na soldino finančno stali-
ki naj odgovarja stavljeni nalogi, tedaj preostane
ne, ki se stem strinjajo samo eno: da dosežemo čim
naš cilj. Pospešimo ga!

Opomba. — Da se ne bo delalo v mesečnih poro-
ponavljani, bodo z današnjim poročilom v naprej
vedno tista društva, ki poravnajo prispevke
"Pomožno izobraževalno akcijo" za mesec, ko je
izdano za sprejeto svoto potrdilo. Na ta način bo
najbolji. Objavil pa se bo od časa do časa
pregled, ki bo kazal, kako stoje s svojimi raču-
društva, ki so prijavljena tej akciji. — Taj. J. J.

كلمة

POLITIČNA IN SOCIALNA REVOLUCIJA.

Politična revolucija je lahko delo enega dne. Na-
monarhije postaviti republiko, doseči politično
skopravnost, — to je bilo vedno delo ene velike ure.
mišljijo, da bi se dala izvesti tudi socialna re-
cija z enim samim udarcem. Mišljijo, da bi ne bilo
nič drugega, kakor da bi se polastili delavci tvor-
nikov, trgovin in bank, in da bi kapitaliste,
ravnatelje in uradnike kratkomalo pognali.
bi postalo to, kar je bilo zjutraj še last kapitali-
na večer last delavnega ljudstva. Ali je res tako?

Veliko podjetje je kakor ura. Kolesce mora biti
skrojeno kolescu in vse mora iti po enotnem načrtu.
Tu ni mogoče delati brez strojev, železnic, siro-
ta, zlasti pa ne brez najnatančnejših računov, kako
bo delalo, kje kupovalo in kam prodajalo. Če bi to
se razbili, — bi si lahko morda delce med seboj
razdelili. — a ura bi ne bila več ura. Ako bi v
velikih bojih uničili stroje, ako bi preprečili dovoz
mnoga in drugih sirovin, — ako bi pregnali tiste, ki
porvani po svojem poklicu in znanju, da vodijo ve-
la podjetja, — bi ta podjetja uničili. Na ta način bi
sotila to, kar bi ostalo, pravično razdelili, zato bi pa
veliko, veliko manj pridelali in nam vsem bi se ne go-
la boljše, ampak slabše.

Socialistično družbo moramo smotreno zidati. Go-
odarske organizacije, kakor jo je ustvaril kapitali-
st, se ne smemo dotakniti. S tem, da uvedemo pra-
vično razdelitev, ne smemo zmanjšati produkcije.
Če bolj je kaka dežela industrijsko razvita, tem pre-
tnejše je treba postopati.

Pri veleposestvih bi končno še šlo: zjutraj bi jih
delili in zvečer bi obdeloval že vsak svojo njivo. Pri
ručniku in rudniku pa je to čisto nemogoče. Nastane
vprašanje: kako bomo uredili tvornico in rudnik, da
bo ostalo oboje v bistvu, kakor je, da bo pa prešlo iz
na kapitalistov v roke delavnega ljudstva.

(Izvirček iz Bauerjeve brošure "Pot k socializmu."
— "Roča se pri "Proletarcu").

كلمة

"Prokletstvo je nad človekom. Kadarkoli poseže
umovoljno v življenje, ki ni njegovo, mu je hudodel-
na roka do komolca krvava. Prekriža se in s Kajno-
m znamenjem na čelu moli Boga, ki ga je bil ustvaril
v svoji podobi." — (Ivan Cankar, "Moje življenje.")

Od Boga ni mogoče izprositi ne moke ne mesa,
ne obleke ne strehe. Kapitalisti so mogočnejši od ne-
boga očeta. — Vpeljali so še drugo razliko. Boga
— se nas učili — je treba moliti. Kapitalistom je tre-
ba se plačati.

ANTON ČEHOV:

DUEL.

Za "Proletarca" poslovenil Jože Vidmar.

(Nadaljevanje.)

XII.

Drugi dan, v četrtek, je praznovala Marja Kon-
stantinova rojstni dan svojega Kostje. Opoldne so bi-
li vsi povabljeni na pirog, za zvečer pa na čokolado.
Ko sta zvečer Lajevski in Nadežda Fjodorovna prišla
k nji, je zoolog, ki je že sedel v sprejemni sobi in pil
šokolado, vprašal Samojlenka:

— Si že govoril ž njim?

— Še ne.

— Kar kratek proces napravi ž njim. Ne razu-
mem nesramnosti te gospode! Saj vendar prav dobro
poznate nazore, ki jih ima ta družina o njihovem kon-
kubinatu, pa ti lazita sem.

— Če bi se človek oziral na vsak predsodek, bi ne
hodil nikamor, — je rekel Samojlenko.

— Kaj je gnus, ki ga ima masa do izvenzakonske
ljubezni in razuzdanosti, predsodek?

— Kaj pa drugega. Predsodek in zavidanje. Če
soldati zagledajo žensko lahkega življenja, se hoho-
tajo in žvižgajo, pa jih vprašaj: kaj pa so sami?

— Čisto opravičeno žvižgajo. Kaj je to, da de-
kleta duše svoje nezakonske otroke in odhajajo v ka-
torgo, in da se je Ana Karenina vrgla pod vlak, in da
na vaseh mažejo vrata z brezovo smolo, in da nama,
tebi in meni, bogve zakaj, ugaja v Katji njena čistost,
in to, da vsakdo nejasno čuti potrebo čiste ljubezni,
če prav ve, da take ljubezni ni, — kaj je vse to pred-
sodek? To je edina stvar, bratec, ki je še ostala od
naravnega izbora, in če bi ne bilo te temne sile, ki
regulira razmerje med spoli, bi ti gospodje Lajevski
že pokazali, kaj se to pravi, in človeštvo bi degeneri-
ralo v dveh letih.

Lajevski je stopil v sprejemnico; pozdravil se je
z vsemi in ko je stisnil von Korenu roko, se je dobri-
kajoče nasmehnil. Počakal je na ugoden trenutek in
jč rekel Samojlenku:

— Oprosti, Aleksander Davidič, par besedi ti i-
mam povedati.

Samojlenko je vstal, ga objel okrog pasu in odšla
sta v kabinet Nikodina Aleksandroviča.

— Jutri je petek. . . — je rekel Lajevski, grizeč
si nohte. — Si dobil, kar si obljubil?

— Samo dvestodeset sem dobil. Ostalo dobim da-
nes, ali pa jutri. Le miren bodi.

Hvala Bogu! . . — je vzdihnil Lajevski in roke
so mu zadržtele od veselja. — Ti me rešuješ, Aleksan-
der Davidič, in prisegam ti pri Bogu, pri svoji sreči
in pri čemur hočeš, ta denar ti pošljem koj ko pridem
tja. Tudi stari dolg ti pošljem.

— Da, še tole, Vanja. . . — Je rekel Samojlenko,
ga prijel za gumb in zardel. — Oprosti, da se vmešu-
jem v tvoje rodbinske zadeve, toda. . . zakaj bi se ne
odpeljal obenem z Nadeždo Fjodorovno?

— Čudak, kaj je to mogoče? Eden od naju dveh
mora na vsak način ostati, sicer zavpijejo vsi upniki
hkrati. Po raznih trgovinah sem dolžan okrog sedem-
sto rubljev, če ne več. Potrpi, pošljem jim denar, da
jim zamašim usla, tedaj pa se odpelje tudi ona.

— Tako... Ampak zakaj bi je pa ne poslal naprej?

— Ah, moj Bog, to vendar ni mogoče! — se je zgrozil Lajevski. — Ona je vendar ženska, kaj pa pričene tam? Kaj pa ona razume? To bi bilo samo zavlačevanje in nepotrební stroški.

“Ima prav” — je pomislil Samojlenko; toda spomnil se je svojega pogovora s von Korenom, povešil oči in mračno rekel:

— Ne morem soglašati s teboj. Ali se odpelješ ž njo skupaj, ali pa jo pošlji naprej, sicer... sicer ti ne dam denarja. To je moja zadnja beseda. . . .

Stopil je par korakov nazaj, se zadel s hrbtom na vrata in odšel rdeč in strašno zmeden v sprejemnico.

“Petek. . . petek, — je mislil Lajevski, ki se je vračal v sprejemnico. — Petek. . .

Dali so mu škodelico čokolade. Opekeli si je usta in jezik z vročo čokolado in mislil:

“Petek. . . petek. . .”

Beseda “petek” mu bogve zakaj nikakor ni šla iz glave; o ničemur ni mislil razen o petku in zanj je bilo jasno — ne v glavi, temveč nekje pod srcem, da se v soboto ne odpelje. Pred njim je stal Nikodim Aleksandrovič, ves akuraten in z začesano plešo in prosil:

— Pijte, pokorno prosim. . . .

Marja Konstatinova je kazala gostom Katjine rede in je raztegnjeno govorila:

— Sedaj je grozno, grozno težko študirati! Toliko zahtevajo. . . .

— Mama! — je stokala Katja, ki ni vedela kam naj se skrrije od sramu in pohval.

Lajevski je tudi pogledal rede in je pohvalil. Verouk, ruski jezik, vedenje, prav dobro in dobro, mu je zamrgolelo pred očmi in vse to z vsiljivim petkom in začesano plešo Nikodima Aleksandriča in z rdečimi Katjinimi lici vred, se mu je razodelo kot tak neobmejen nepremagljiv dolgčas, da bi bil kmalu vskriknil od obupa. In vprašal se je: — “Ali je res mogoče, da se ne odpelje?”

Postavili so skupaj dve igralni mizi in sedli igrat pošto. Tudi Lajevski je sedel.

“Petek. . . petek. . .” — je mislil, se smehljaj in potegnil svinčnik iz žepa.

Hotel je premisliti svoj položaj, pa se je bal misliti. Strah ga je bilo priznati, da ga je doktor vjel pri slepariji, ki jo je tako dolgo in skrbno skrival sam pred seboj. Vsakokrat, ko je mislil o svoji bodočnosti, ni dal svojim mislim popolne svobode. Sede v vagon in se odpelje — s tem je bilo odločeno vprašanje njegovega življenja, in naprej ni pustil svojih misli. Kot daljna motna lučica na polju, tako se je v njegovi glavi včasih zasvetila misel, da bo treba nekje, v kaki Peterburški ulici, v daljni bodočnosti, uporabiti majčkano laž, da se bo lahko razšel z Nadeždo Fjodorovno in poplačal dolgove! Samo enkrat se zlaže in potem nastopi popolno prenovljenje. In to je dobro: za majhno laž kupi veliko resnico.

Sedaj pa, ko mu je doktor s svojo odpovedjo surovo namignil na sleparijo, mu je postalo razumljivo, da mu bo treba laž porabljeti ne samo v daljni bodočnosti, temveč tudi danes in jutri in čez mesec dni in mogoče do konca življenja. In v resnici, da se bo lahko odpeljal, bo moral lagati Nadeždi Fjodorovni, upnikom in predstojnikom; nato, da bo dobil v Peterburgu denar, bo treba lagati materi, ji reči, da se je že razšel z Nadeždo Fjodorovno; in mati mu ne da več kot petsto rubljev, torej je že prevaral doktorja, ker mu ne bo mogel kmalu poslati denarja. Potem,

ko pride v Peterburg Nadežda Fjodorovna, bo uporabila celo vrsto majhnih in velikih prevratov, se bo lahko razšel ž njo; in zopet solze, dolgčas, in no življenje, kes; torej tudi nikakega prenovljenja bo. Prevara in čisto nič drugega. V predstavah Lajevskega je zrasla cela gora laži. Če bi jo hotel prečiti naenkrat, ne pa lagati po kosih, se je bilo treba odločiti za kako odločno dejanje, naprimer, brez besede z mesta, nadeti kapo in se takoj, brez narjaja odpeljati, ne da bi spregovoril; toda Lajevski je čutil, da je to zanj nemogoče.

“Petek. petek. . . .” — je mislil. — Petek. . . .

Pisali so pisemca, jih prepogibali na dvoje in polagali v star cilindar Nikodema Aleksandroviča; se je nabralo dosti pisem, je hodil Kostja, ki je bil pismonošo, okrog mize in jih razdajal. Dijakom, ki ja in Kostja, ki so dobivali smešna pisma in ki so prizadevali pisati kar se da smešno, so bili mušeni.

“Pogovoriti se morava”, — je prebrala Nadežda Fjodorovna na pisemcu. Spogledala se je z Marjo Konstatinovo, in ta se je mandlovo nasmehnila in pokimala.

“O čem neki?” — je pomislila Nadežda Fjodorovna. — Če ni mogoče povedati vsega, tedaj misli govornik.”

Predno sta šla v goste, je zavezala Lajevskega v kravato, in ta preprosta stvarica je napolnila njegovo dušo z nežnostjo in žalostjo. Nemir na njegovem brazu, raztreseni pogledi, bledost in nerazumljiva prememba, ki se je izvršila ž njim poslednje časa, to, da je skrivala pred njim strašno, ostudno tajno in to, da so ji drhtele roke, ko mu je zavezovala kravato, — vse to ji je bogve zakaj govorilo, da se ne več dolgo živela skupaj. Gledala je nanj, kot na nekoga, s strahom in kesom, in mislila: — “Odpusti, odpusti. . . .” Nasproti nji je sedel za mizo Ačman in ni odtrgal svojih črnih, zaljubljenih oči od nje; razburjalo jo je poželenje, bilo jo je sram in tuga, da ji niti tuga in žalost ne bosta pomagali, da ne podlegla nečisti strasti, če danes ne, pa jutri, — in se kakor notoričen pijanec ne more več ustaviti.

Da ne bi nadaljevala tega življenja, ki je smatrala za njo in žaljivo za Lajevskega, je sklenila, da se odpelje. Jokaje ga bo prosila, naj jo pusti, in če se ji protivil, odide na skrivaj. Ne pove mu tega, kar se je zgodilo. Naj ohrani čist spomin nanjo.

“Ljubim, ljubim, ljubim”, — je prebrala. To je bilo od Ačmanova.

Živela bo kje v provinci, delala bo in bo plačevala Lajevskemu “od neznanca” denar, vezane na tobak, in se vrne k njemu šele v starosti in v starosti, če opasno zbolí in mu bo treba strežnice. Ko bo v starosti zvedel, zakaj ni hotela biti njegova žena, kaj ga je zapustila, bo ocenil njeno žrtev in ji odpustil.

“Vi imate dolg nos”. — To je najbrž od dila na ali od Kostje.

Nadežda Fjodorovna si je predstavila, kako bo Lajevskega pri slovesu krepko objela, mu poljubila roko in mu prisegla, da ga bo ljubila celo, celo življenje; potem, ko bo živela v provinci med tujimi ljudmi, bo vsak dan mislila na to, da ima tam nekje potelja, ljubljenega človeka, čistega, plemenitga, hrani čist spomin nanjo.

“Če mi danes ne daste svidenja, bom svoje pravil, častna beseda. Tako se z dostojnimi ljudmi postopa, to je treba razumeti.” — To je bilo od Kostje. (Dalje prihoda.)

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

Razlike med političnimi organizacijami.

CHISHOLM. MINN. — Po tolikih zmotah in mize-riji je pričelo delavstvo polagoma premišljevat, o vzro-kih, ki so dovedli k sedanjim razmeram. Pričelo je opozarjati hibe kapitalističnega sistema — namreč hibe, ki niso škodljive kapitalizmu ampak delavstvu.

Ako imaš delo, si izkoriščen; če ga nimaš, si tudi izkoriščen, poleg tega se tvoje pomankanje še poveča.

Ze dolgo let ponavljamo klic: "Organizirajmo se strokovno in politično za obrambo naših interesov!" Male skupine so se politično res organizirale, med tem, ko je številno strokovno organiziranega delavstva že precejšnje. Žal, da delavstvo v teh organizacijah še ni dovolj zavedno in raditega ne zna pravilno rabiti svoje moči.

Po vsakih volitvah jamrajo delavci in iščejo kriv-ice za poraz vseh, samo kot sebe jih ne iščejo. Če bočeno zmagovati, se moramo organizirati v dovoljni meri, to je, masa delavstva mora pristopiti k sociali-istični stranki in se v njenih vrstah boriti proti izko-riščevalnemu razredu. Ko bomo dovolj jaki, bo pričel padati sedanji sistem in nadomeščal ga bo sociali-istični.

Dogaja se, da se v naselbinah kar naenkrat najde-jo ljudje, ki "spoznajo", da se je treba organizirati, pa ustanavljajo politične klube. Na Chisholmu n. pr. ima-jo socialistični klub. Ta se je zdel nekaterim premalo, pa so ustanovili še dva politična kluba. Navadno na-stavljajo taki klubi, kadar se bližajo volitve. Ne vem, kakšna imena sta si nadela nova tukajšnja politična kluba, toda zdi se mi, da se v enem zbirajo taki, katerim se zdi socializem "pretežak", in v drugem pa ta-ki, ki se jim zdi "prelahak".

Lepo je če se delavstvo organizira vsaj politično, ako se že v enem ali drugemu kraju ne more tudi stro-kovno. Mogočna politična organizacija zavednega de-lavstva bi zelo zelo olajšala boje strokovno organizir-anemu delavstvu in prav v tem oziru se med ameri-škim delavstvom, domačim in priseljenem, veliko gre-li. Ni pa prav nič priporočljivo, da delavstvo kosa svo-je moči na razne organizacije. Po mojem mnenju so tisti slovenski delavci v tej naselbini, ki organizirajo poleg socialističnega kluba, ki lahko vrši vse politično delo v dobrobit delavstva, še druge politične organiza-cije, v zmoti, kajti z organiziranjem raznih takozvanih neodvisnih političnih klubov se igra le v roke tistim političnim klikam, ki so v službi privatnih interesov. Delavci radi pripovedujejo, da se je treba združiti. Mnogi povdarjajo, da se moramo za prihodnje volitve, majsbo že okrajne ali državne, bolj zediniti v nastopu. Po takem govorjenju bi človek sklepal, da bo našemu delavstvu zadoščal socialistični klub, ki je že tukaj, in se bodo iskali orientacij v nesocialističnih klubih.

Socialistična stranka je organizacija zavednega politično organiziranega delavstva. Svoje postojanke ima po raznih krajih dežele. Skozi ves čas svojega ob-stanka se bori za ameriški proletarijat v prednjih vr-stah. Delavstvo vzgaja za organizirano delo, in čim več proletarcev bo v socialistični stranki, toliko večja bo njena moč. Soc. stranka je zgrajena na trdni podla-ži. Ona je plod ekonomskega razvoja. Ona ni tu od danes do jutri, ampak je tukaj zato, da ostane na svo-jem mestu ter se razvija in vodi delavstvo v boljšo družbo. Kakor stranka, imajo tudi njene podružnice globokjši pomen kakor samo skušati dobiti kakega svojega človeka v politični urad. Tu se gre za načela, ne samo za politične službe. Socialistični klubi imajo stalne funkcije, kajti njih namen je voditi boj proti si-stemu kakršnen je. Tega se ne more reči o takih klubih, ki so jih tu sedaj organizirali. Take politične orga-nizacije smo imeli že prej; to je, od časa do časa se pojavljajo, pa zopet umrjejo. Pogojev za trajno živ-ljenje nimajo v sebi. Zgrajene so na ledu in kadar za-pana lepjši veter, jim izpodje podlago. Politični klubi so propadli, dokler niso zopet prišlo kake volitve in

je kdo čutil potrebo, da se jih ponovno ustanovi. Ker nimajo nobene zveze z drugimi organizacijami, ker ni-majo nikakega cilja, ker imajo le male momentalne za-hteve, ali pa tudi teh ne, ne morejo živeti in se razvi-jati. Za delavstvo ne pomeni mnogo, ali je izvoljen Peter ali Pavel, ako nimajo tisti, ki so izvoljeni, nato-go delati za delavstvo v takem smislu, kot ga predstavl-ja socialistična stranka.

Agitatorji, ki pridobivajo nove člane socialistič-nim klubom, nalete mnogokrat na delavce, ki se izgo-varjajo, da ne morejo pristopiti k soc. stranki, ker bi jih kompanija potem, ko bi izvedela o pristopu, odslo-vila iz službe. Če pa spada h kakim drugi politični or-ganizaciji, se kompanije ne brigajo in ne nadlegujejo njenih članov. Ravno tukaj bi se moral tak delavec vprašati, čemu kompanije dopuščajo delavcem pripa-dati k takim organizacijam. Socialistična stranka jim je nevarna, zato bogate korporacije preganjajo njene člane. Razni samostojni politični klubi pa so premo-gokrat direktno ali indirektno v službi kompanijskih interesov. Kompanije vedo, da taki politični klubi, tu-di če kompanijam niso prijazni in imajo navidezno de-lavski program, ne ogrožajo privatnih interesov. Kapi-talizem veruje v močno organizacijo na široki podlagi. Na istih principih je organizirana socialistična stranka. Proti zedinjeni sili izkoriščevalnega razreda je treba postaviti zedinjeno silo zavednega delavstva.

Pravimo, ali vsaj ameriška konstitucija pravi, da imamo vsi enake pravice. Kapitalistični interesi so se zavarovali z močno organizacijo, ki kontrolira vse važnejše javne aparate, od sodišč do zakonodaj. De-lavcem odrekajo pravico do organizacije, ako je ta or-ganizacija nevarna privatnim interesom. Če pa bi de-lavstvo hotelo pokazati voljo, da se hoče tudi poslužiti tistih pravic, o katerih govori konstitucija, tedaj bi v masah pristopalo k socialistični stranki in korporacije ne bi imele moči provocirati delavce. Danes jim je lažje raditega, ker se večina ne briga za socialistične klube, zato pa lahko šikanirajo tiste delavce, ki se tru-dijo vzbuditi brezbrizneže in jih priversti med organi-zirane vrste socialistične stranke. Delavstvo se ne bi smelo bati pristopati k tej stranki. Kompanije bi kmalo prenehale z odslavljanjem zavednih delavcev, ako bi takih delavcev bilo več kakor jih je. Kdor se boji, bo nasprotnik skrbel, da izrabi njegov strah v svoj prid. Naj izginejo taki predsodki iz delavskih vrst. Kdor spoznava vrednost organizacije, naj se organizira poli-tično v socialistični stranki, in če mogoče, tudi stro-kovno. To je edina pot, ki je uspešna za delavstvo in zato edina, ki je nevarna kapitalizmu.

JOSEPH ULE.

O pokojnem sodrugu Antonu Oblaku.

PULLMAN, ILL. — Kot je bilo že poročano, smo izgubili iz naše srede sodruga Antona Oblaka. Sicer je že sod. G. Pogorelec opisal delovanje pokojnika na agi-tatoričnem polju, vendar pa naj bo še meni, kot osebnemu prijatelju pokojnika, dovoljeno napisati par vrstic.

Res je, kakor je omenil Joško Oven v poslovil-nem govoru, da se ljudje, kot je bil pokojni Tone, ne rode vsak dan. Le redki so taki agitatorji s tako vztraj-no voljo ostati pri delu kljub šikanam, zabavljicam in mnogim neuspehom. Kajti delo agitatorja ni vedno uspešno in prav zato je težavno.

Pokojnik je bil v resnici nevstrašen bojevnik za delavska prava. Kolikokrat smo v družbi par prijate-ljev razpravljali o položaju delavstva in kapitalistične-mu bičanju našega razreda, in kako si je delavec sam kriv vseh nadlog, ker ne zna rabiti svoje orožje na po-lju politične in strokovne organizacije.

Smelo trdim, da ko bi ne bilo med nami Antona Oblaka, bi tu še danes ne imeli socialističnega kluba. Le z njegovo vztrajnostjo v družbi par somišljenikov se je posrečilo ustanoviti tu socialistični klub št. 224, JSZ., ki danes dobro obstoji.

Sicer so mnogi pred in po ustanovitvi kluba pre-rokovali, da bo imel le par mesecev življenja, v naj-

boljšem slučaju do leto dni. Leto je prešlo in klubovo članstvo se je med tem časom podvojilo. In največja zasluga zato gre gotovo pokojnemu Oblaku, kateri je izbral vsako priliko za agitacijo v prid klubu in za pridobivanje naročnikov Proletarcu. Težko ga bomo pogrešali, tako pri klubu kakor pri društvenih sejah. Če nikdo drugi, on je gotovo imel kako koristno misel, ki jo je razvil na sejah bodisi kluba ali društva. Za svoj trud je žel marsikako pikro besedo. Svoje misli je izražal odkrito, brez zavijanja, ne glede, če so bile komu ljube ali ne, kajti bil je odkrit značaj in tako je bilo tudi njegovo delovanje.

Vrt socialističnega kluba, kateremu je bil pokojnik tako dober vrtnar, imamo. Obdelujmo ga, da nam bo rodil čim več in čim številnejše uspehe. Kateri če niste člani tega kluba, se mu pridružite. Vsi ste potrebni socialistični armadi, ako je vaša volja, da ji pomagate v njenem boju in pri njenem delu.

Ti pa, dragi Anton, ne boš pozabljen med nami. Spomin nate in na tvoje delo bo živel, kajti delal si za stvar, katera ne umrje. Blag ti spomin in naj ti bo lahka tuja gruda.

GEORGE ULE.

Prvomajska proslava v Collinwoodu.

COLLINWOOD, O. — Socialistični klub št. 49, JSZ., priredi dne 30. aprila ob 2. popoldne velik shod v Joe Kunčičevi dvorani, Waterloo, Rd. Na tem shodu bo med drugimi govorniki nastopil tudi Frank Petrich, tajnik JSZ.

Po završenem shodu skupno odidemo v Cleveland, kjer priredi pevski zbor Zarja, ki je odsek soc. kluba št. 27, JSZ., svoj redni pomladanski koncert.

Kam pa drugi dan, na 1. maja? — Kam vraga! Ali naj jih zopet dobim po glavi, kakor zadnja leta! — Pa bomo šli, na manifestacijo stranke pojdemo, ki se bo vršila v Clevelandu in na kateri bo nastopil naš stari sodrug, borec za delavska prava skozi vse življenje, nevstrašeni Eugene V. Debs.

Collinwoodski delavci, ne pozabite teh priredb. Udeležite se jih v obilem številu.

JOHN PRUDICH, tajnik.

IZVLEČEK ZAPISNIKA SEJE EKSEKUTIVE J. S. Z.

dne 31. marca 1922.

Navzoči so Zajec, Luchich, Godina, Cainkar, Udovich, Gottlicher, Aleš, Bojanovich, Tauchar in Petrich. Od upravnega odbora "Proletarca" je navzoč Oven, od upravištva Pogorelec.

Predseduje Tauchar. Zapisnik zadnje seje se prečita in sprejme. Po zapisniku poroča tajnik, da so bili sklepi zadnje seje izvršeni. Glede teh sklepov poroča še Luchich, da sta bila v nadzorni odbor J. S. Z. s strani srbske sekcije izbrana M. Dimich in S. Chakich. Se vzame na znanje.

Tajnik Petrich prečita dopis "Saveza jugoslovenskih pomoraca na Sušaku, Jugoslavija," v katerem apelirajo za nakup delnic, ki jih je izdala tamošnja zadruga brodarjev. Ker ni boljših podatkov o tej organizaciji, se zaključí, naj dobi tajnik nadaljne informacije od nje.

Prečita se list Arthur Benko Bojničkega, šefa izseljevalnega urada Jugoslavije, zagrebškega oddelka, v katerem želi imeti od J. S. Z. razno statistiko o kulturnem, gospodarskem in strokovnem gibanju jugoslovenskih naseljencev v Ameriki. Zaključeno, naj javi tajnik šefu tega urada, da se naša Zveza ne peča z nabiranjem tozadevne statistike; obrne pa naj se do konzulov jugoslovske vlade v Ameriki, ki imajo za zbiranje take statistike čas in sredstva. Pravzaprav spada to delo v njihovo področje.

Dalje čita dopis slovenskega socialističnega kluba v Milwaukee, Wis., v katerem vprašujejo za pojasnila o stanju J. S. Z. S tem v zvezi prečita list, v katerem podaja klubu tozadevno informacijef. Se vzame na znanje.

Na vrsto pride drugi list tega kluba, v katerem izraza klub željo, naj bi poslala Zveza dne 17. marca govornika, ki bi debatiral z nekim Hrvatom Lojanom o temi: "Ali se more delavstvo osvoboditi potom taktike, ki jo zavzema socialistična stranka, ali program delavske stranke in program socialistične stranke." Tajnik omenja, da ker klub ne pripada k J. S. Z., ni smatral za dolžnost sklicati za to posebne seje, ki naj bi zadevo rešila še pred 17. marcem; pisal pa je klub list, v katerem je izrazil svoje mnenje o tej zadevi, katerega vsebino je pred kratkem porabil v članku "Prvi znaki koperacije delavskega razreda," kjer opisuje gibanje amer. delavstva za združenje na političnem polju in nove teze tretje Internacionale. V dotičnem članku so bili podani migljaji, kako se ne smetajo delati, če se hoče računati na resnično ujedinenje delavstva. — Po kratki razpravi, ki se je vdeležele Zajec, Aleš, Oven, Godina, Luchich in Bojanovich, se tajnikov korak odobri; nalaga pa se mu, naj piše v wauškemu klubu in ga povabi v delokrog J. S. Z., kajle, če bo klub sodeloval z J. S. Z. bo mogoče voditi teke zadeve kot se je pojavila vtem slučaju, uspešno. Oven povdarja, da je treba opraviti v Milwaukee mnogo socialistične agitacije, katere do sedaj pod nami razmerami ni opravljal pravilno nihče. Samo sicer terj se so se zganili ob času volitev, sicer pa niso bili aktivni.

Dalje poroča tajnik, da je precej klubov, ki so v letih 1918—1919 prenehali z vsakim aktivnim delom, imajo pa v blagajnah denar, ki ga ne porabljajo za nobene politične svrhe, dasi se vrše boji delavstva na političnem in gospodarskem polju pred nosom. En tak klub je v Clintonu, Ind.

Pred časom se je mudil na gl. stanu stranke organizator socialistične organizacije v Clintonu, pa mu je pravil, kako se tamošnji naši ljudje zanimajo samo za zabave, ki jih prirejajo naša podporna društva, in zmenijo se pa ob času volitev za politično kampanjo delavskega razreda, to je za socialistično stranko. S tem mi informacijami na roki, je pisal Ign. Musarju, našemu ječasnemu tajniku socialističnega kluba pismo, ki se glasi:

"Pred kratkem se je mudil v Chicagi organizator socialistične organizacije v Clintonu in mi je pravil, kako malo se naši nekdanji sodrugi zanimajo za socialistično gibanje. Klub, ki je svoječasno ekzistiral in bil član naše Zveze, se ne gane kljub temu, da ima v blagajni nekaj nad \$80.00.

Dotični sodrug ni povedal nič novega. Tajnik J. S. Z. prireja že par mesecev kampanjo za "Izobratvalno akcijo", da se ž njo obnovi življenje socialističnega gibanja med nami in da se dobi na ta način vsaj enem nekaj finančnih sredstev za vzdrževanje J. S. Z. in njenega glasila "Proletarca". Vzlic vsem apelom, ki so izšli v "Prosveti" in v "Proletarcu", se tamošnji nekdanji člani ne ganejo. Niti toliko ne store, da bi dali iz klubove blagajne nekaj podpore "Proletarcu."

Kaj je temu vzrok? Ali so postali vsi nekdanji člani kluba kapitalisti — ali pa indiferentni napram rednemu boju. Prvo ni verjetno, ker bi se to gotovo razglasilo v našem časopisju — sigurno pa je drugo, da so postali indiferentni. Ali je res nemogoče sprobiti ljudi skupaj in poživeti nekdanji klub, ker imajo gmotna sredstva že na roki? Ali so tamkajšnji sodrugi padli res v tako zaspanost, da ne vidijo bojev, ki se vodita Zveza in "Proletarec" za svoj obstanek in za probujenje naših delavcev za razredni boj po vojni? Moje mnenje je, da bi se ti delavci odzvali, če bi jih kdo sklical, da se pogovore o teh važnih nalogah, ki so pred nami.

To možnost vidim v Vas, kot nekdanjemu tajniku kluba. Ali bi bili torej tako dobri, da bi sklicali na sestanek pet nekdanjih sodrugov, da poživite klub in ga priključite J. S. Z.? Čas nas kliče na reorganizacijo, na popravo tega, kar nam je razdrila s svojimi uničujočimi učinki vojna. V slučaju, da se vam to ne posreči, mi javite, kako stvari stoje in jaz bom gledal, da se stvar malo osvetli.

Pričakujoč Vašega cenjenega odgovora itd."

Odgovora, pravi tajnik, na to pismo še ni prejeto. Pismo je bilo datirano 25. februarja t. l.

Ker je še nekaj drugih takih naselbin, kjer imajo take neaktivne klube z gotovo svoto denarja, se nalaga tajniku, naj jih pokliče na sodelovanje.

Dalje poroča tajnik, da je odbor slov. sekcije glasom apela eksekutive J. S. Z. brisal ves dolg, ki se naša na obračun po 8c od člana do 31. decembra 1922, ostane pa dolg posojene gotovine, katerega more brisati le članstvo potom referendum ali zbor J. S. Z. Prečita tozadevni sklep, ki mu ga je poslal tajnik Godina. — Se vzame na znanje.

Glede "Pomožne izobraževalne akcije" poroča tajnik, da je bilo dohodkov v ta namen v decembru 1921 in za januar 1922 \$266.21, v februarju \$114.72 in v marcu \$80.40. — skupaj \$461.33. Poleg tega so poslane nekatere stranke enkratne kolekte v znesku \$20.50, kar je bilo izkazano v "Proletarcu" pod rubriko listu podpore.

V marcu je plačalo prispevke 620 članov, dohodajočih članov pa je okoli 700. Novi klubi se snujejo v Crested Butte, Colo., v Library, Pa., in v Hamers, Ohio. Se vzame na znanje.

Odpre se razprava glede agende za strankino konvencijo, ki začne zborovati dne 29. aprila v Clevelandu. Tajnik prečita prijavljene predloge, ki so v glavnem sledeči:

- A. Platforma za kongresno kampanjo 1922.
- B. Zadeva strankine priključitve Internacionali.
- C. Zadeva informativne knjige o kretanju stranke ali kažipota.
- D. Zadeva "Labor party" — poročilo odbora glede tozadevne konference v Chicagi.
- E. Zadeva strankinih prispevkov ali članarine.
- F. Zadeva 21.letnega obstanka stranke in propaganda.
- G. Zadeva pristopnine in strankinih fondov.

Da se ne gubi časa zaradi točk, ki se tičejo v prvi vrsti kretanja stranke kot celote in katere niso tako važne, se zaključijo, da se razpravlja le o točkah, ki se zdijo za nas najvažnejše, in da se rezultat zaključkov objavi v tajnikovo poročilo za strankin zbor. Po krašnem posvetovanju se zedinijo vsi člani, naj bi bile toledele tri točke, od katerih ena ni v agendi. Te točke so:

- I. Stališče J. S. Z. z ozirom na organsko vezo federacij napram stranki kot celoti; (ni v agendi.)
- II. Stališče J. S. Z. z ozirom na načrte o "Labor party";
- III. Stališče J. S. Z. z ozirom na Internacionalo.

Z ozirom na stališče št. II. in III. obstajajo sledeči predlogi:

- A. Zadeva Labor party: "Poročilo in priporočilo izvrševalnega odbora stranke, kakor je zapopadeno v resoluciji, ki je bila sprejeta na detroitski konvenciji."
- B. Zadeva priključitve Internacionali: obstajajo trije predlogi, kakor sledi:
  1. "Da stranka vztraja na stališču mednarodne nevtarnosti do konvencije 1923."
  2. "Da stranka izvoli na konvenciji delegate, ki naj prisostvujejo mednarodni delovni zvezi socialističnih strank s sedežem na Dunaju, kateri naj potem poročajo in dajo svoja priporočila glede pridruženja k tej uniji, ali pa k taki mednarodni organizaciji, ki bi bila plod prihodnjih konferenc."
  3. "Da vloži stranka takoj aplikacijo za vstop v mednarodno delovno zvezo socialističnih strank na Dunaju."

Ker je pozno in ima zborovati še upravni odbor "Proletarca", katerega predlogi in sugestije so zvezane s tajništvom JSZ. radi spremembe v poslovanju upravnega dela pri Proletarcu, se zaključijo, da se skliče za napravo o gori navedeni agendi posebna seja, ki naj vrši najkasneje v teku 10 dni po tej seji.

Nato odpre Tauchar sejo upr. odbora Proletarca, katere se vdeležijo vsi pričujoči. Potek seje je, da prebramo tajnik JSZ. Petrich, ko se vrne s konvencije, razno upravniško mesto pri Proletarcu, Pogorelec pa da gre v Pennsylvanijo, kjer ostane, če bodo razmere dopuščale, del časa. Njegova misija bo pridobiti listu vseh naročnikov prirejati shode, širiti socialistično literaturo in ustanovljati socialistične klube, kjer bo mogoče. To je potrebno, da dobi list čim več naročnikov, da pojasni zunanem sodrugom situacijo in utrdi mnenje, da mora iti naša stvar naprej tudi če je pot zaporna in nelahka. Razume se, da bo nastopal, kjer bo potrebno, tudi na raznih javnih prireditvah.

Urednik Zajec je mnenja, naj bi se tajniški urad preselil zopet v prostore Proletarca, ker bi bilo na ta način olajšano delo. Petrich pravi, da radi tega še ne bi bilo treba seliti urada, pač pa bo delal lahko en dan

v enem uradu in drug dan v drugem; to se pravi vsaj tako dolgo, dokler bo stvar na poizkušnji. Delo prevzame s pogoji, da bo dobil od časa kako pomoč iz kluba št. 1, ker bo moral na času itak pritegniti. Mnenja je, da kadar se vrne z vzhoda Pogorelec, bi šel na agitacijsko potovanje on proti zapadu.

Na ta način bo ustrezno "Proletarcu", J. S. Z. in tistim aktivnim sodrugom in somišljenikom, ki v eni ali drugi obliki pomagajo delu, ki ga vršita organizacija in njeno glasilo. — To se odobri.

Zaključek seje.

Tajništvo J. S. Z.

ZAPISNIK IZREDNE SEJE EKSEKUTIVE

J. S. Z.

dne 6. aprila 1922.

Kakor je bilo sklenjeno na zadnji seji eksekutive dne 31. marca, se vrši ta seja radi agende ali stavljenih predlogov za strankin zbor.

Navzoči so: Godina, Luchich, Mary Auchin, Zajec, Tauchar, Gottlicher, Udovich in Petrich. Predseduje Udovich.

Da se dobi veza z zaključki zadnje seje in vpogled v delo, ki je ostalo nerešeno, prečita tajnik zapisnik, ki se odobri in proglasi nerešene točke za dnevni red. Te točke so:

1. Stališče J. S. Z. z ozirom na organske vezi narodnostnih federacij napram stranki;
2. Stališče J. S. Z. z ozirom na načrte Labor Party.
3. Stališče J. S. Z. z ozirom na Internacionalo.

K prvi točki pojasnjuje tajnik Petrich, da ne opaža letos nobene resne opozicije, da se preinači sistem narodnostnih federacij v stranki; čital pa je v N. Y. Callu dopis nekega sodruga iz Philadelphije, Pa., v katerem dopisnik priporoča odpravo sedanjega sistema narodnostnih federacij pri stranki. Svoj nazor podpira dopisnik s trditvijo, da so narodnostne federacije, kakor so sedaj konstituirane, s svojimi različnimi psihologijami, ki so odsev evropskih razmer in življenja, katere prenašajo v ameriško socialistično gibanje, škodljive, ker povzročajo na ta način nemire. Da se ovrže to krivo tolmačenje virov za nemire, ki jih pripisuje dopisnik narodnostnim federacijam, je poslal N. Y. Callu izjavo, ki se v originalu glasi:

"The Matter of Federations.—Editor of the Forum: I note that a Comrade from Philadelphia has undertaken to oppose the federation idea within the party. This Comrade would like to get rid of these federations, because "they are the source of trouble making in the party."

I would not mention this if it were not for the fact that I want to make a point in connection with the proposed creation of the Labor Party. I will make my point at the end of this brief statement.

The Comrade from Philadelphia imagines that the party troubles are to be ascribed solely to the language federations. He imagines that without federations the party would have no trouble. He is mistaken. Every well informed party member knows that splits will come, regardless of the present form of language groups within the party. They will come in different forms, of course, but trouble, just the same.

The German Socialist party, the Italian, Jugo-Slav, French, etc. have had no language federations, but did they succeed in avoiding splits? No! Splits came because of certain social disorder and not as result of their organic forms. We may speculate whether the pains that the party had to endure during that period would be less painful if things would be different; that is, if language groups had been organized differently. But at the same time we must not forget that language groups have their organs, which are their spiritual guides. It is the same with the American Comrades in their groups. In my estimation these organs can be best controlled by the party through a central organization such as the federations are.

Taken all in all, we were wont in abnormal times to overestimate the potentiality of these federations as sources of trouble making, but to underestimate their value as a means for propaganda among the many thousands of foreign-born workers in America in normal times. This is unquestionably because the Socialist movement is still weak; but when the Socialist movement gets its impetus, and the American workers come into the Socialist party by hundreds of

thousands, or, for that matter, when a real labor party shall come into existence, with a virile and energetic spirit for independent political action tending to go further and further in recognizing the class struggle and ultimate aim, the language federations will be at once swamped in the flood of new political life created by American labor, and would not be of such consequence of what trouble they may intend to make other than helping the rank and file of American labor to get rid of present-day parasites and establish the Socialist Commonwealth."

Po kratki razpravi, ki se je vdeležel Zajc, Godina, Tauchar in Luchich se sklene, da ostane J. S. Z. na svojem stališču — to je, da ostane sistem federacij kakor je danes.

Odpre se debata glede predloga št. 2, ki se tiče osnovanja Labor party. Debate se vdeležel Petrich, Zajc, Luchich, Godina, Tauchar in Udovich. Končno se sprejme sledeča izjava:

Ker je vprašanje ustanovitve Labor party načeto šele v toliko, da se iščejo med raznimi skupinami delavskih organizacij šele stiki, in ima poseben odbor šele poročati o prvih korakih tega prizadevanja strankinemu zboru, smatra J. S. Z. za nujno, da zasleduje v tej zadevi njeno delo, med tem ko je prepričana, da je socialistična stranka danes najboljša predstavnica in boriteljica razredno zavednega delavstva v Ameriki."

Za tem se odpre razprava o tretji točki dnevnega reda: vprašanje priključenja stranke k Internacionalni. Razprave se vdeležel Zajc, Petrich, Godina, Luchich in Tauchar. Rezultat razprave je sledeča izjava:

Stališče eksekutive J. S. Z. z ozirom na to vprašanje je, "naj ameriška socialistična stranka za sedaj ne išče nobenih vezi za pridruženje kakih sedaj obstoječih Internacionalni ali dunajski delovni zajednici socialističnih strank, temveč naj deluje, kakor bo najbolj praktično, za zedinjenje raznih internacionalnih skupin, to je, podpira naj akcijo, ki je že v teku za zedinjenje, in v kateri sodelujejo dunajska delovna zajednica, II. Internacionalna, III. Internacionalna in tiste socialistične stranke, ki so danes izven vsake internacionalne organizacije."

Kot posebni dodatek dnevnemu redu pride na vrsto še zadeva premogarskega štrajka in pa obdržavanje zbora J. S. Z.

V stavki premogarjev je J. S. Z. na strani štrajkarjev in jim bo nudila v njihovi borbi vso svojo moralno pomoč. Pridružuje se izjavi eksekutive socialistične stranke, ki apelira na ameriški proletarijat, naj solidarno podpre boj premogarjev proti premogovniškemu baronom in vsem njihovim zaveznikom.

Zadeva zbora JSZ. se odloži za prvo sejo eksekutive JSZ., ki se vrši po konvenciji socialistične stranke.

Tajništvo J. S. Z.

IZVLEČEK ZAPISNIKA SEJE UPRAVNEGA ODBORA "PROLETARCA".

DNE 20. FEBRUARJA 1922.

Predsednik Udovich otvori sejo in prečita dnevni red. — Navzoči so Alesh, Gottlicher, Tauchar in Udovich; od upravnštva Pogorolec, za uredništvo Zajec in tajnik JSZ. Petrich. Izmed članov novega upravnega odbora je odsoten J. Oven vsled boleznih in izmed starega F. Godina vsled tehtnih zadržkov.

Zapisnik prejšnje seje se čita in sprejme. — Za nadzorni odbor podasta poročilo o polletnih in celoletnih računih sodruga Tauchar in Gottlicher. Finančno poslovanje sta pronašla v redu. Priporočata, naj se za olajšanje knjigovodstva nabavi še eno knjigo za razne posamezne finančne rubrike, kar se odobri.

Skupnih dohodkov v letu 1921 je bilo \$13,629.70; prenos od leta 1920 je \$994.70, skupaj \$14,624.40. Izplačila v letu 1921 znašajo \$14,112.92. Balanca v gotovini je bila 31. decembra \$511.48, nevrnjeni čeki \$4.50 in preostala vloga za poštnino drugega razreda \$2.48, skupaj gotovine \$518.46.

Imetek Proletarca, kot gori označena gotovina, literatura, dolgovi Proletarcu na oglasih, naročnini, za koledarje, pošne znamke, klišeje, razne pisarniške potrebščine in pohištvo, je znašal dne 31. decembra 1921 \$4,842.59. Obveznosti dne 31. januarja pa so bile: Narodni tiskarni \$3,591.70, za literaturo \$193.00 ter

za razna posojila iz prejšnjih let od strani slovenske sekcije, nadalje obveznosti naročnikom za že plačano naročnino. Glavne obveznosti so napram tiskarni in prej omenjeno vsoto in za knjige.

Upravnik Pogorolec poroča, da se je s plačili tiskarni po Novem letu znižal dolg v toliko, da znaša sedaj (dne 20. februarja 1922) \$2,513.58. Gotovina na banki (istega dne) znaša \$897.09. Za koledarje nam dolgujejo naročniki še nad \$1,000. V zalogi ga še do 500 iztisov. Nadalje nam dolgujejo nekateri tvrdke na oglasih. Če bi se moglo iztirjati vse te in vpoštevajoč druge dohodke, bi dolg v tiskarni zelo znižali. Glede dolga slovenski sekciji J. S. Z. pa poroča, naj se ga briše, ker so bile vse vsote porabljene za propagando, to je za podpiranje socialistične tiska. — Omenja, da bo podal podrobni račun o dohodkih in izdatkih za Družinski koledar 1922, ko bo do poslani še druge vsote za prodane koledarje. Glede želje srbske sekcije, naj bi se jim enkrat na mesec prepuščilo v Proletarcu 4 strani za gradivo, pisano v srbsko-hrvatskem jeziku in da bi za dotične strani imeli posebno naročnino za take, ki ne bi bili prejemati vseh izdaj Proletarca, priporoča, naj bi bila naročnina za dotičnih 12 izdaj na leto \$1 letno. Srbska sekcija naj še v nadalje plačuje \$20 za porabljen prostor v listu, kajti to vsoto vzame tiskarna in ker mi nimamo sredstev, da bi pokrivali povečane izdatke za dotične strani -srbskega-hrvatskega gradiva, nosi stroške srbska sekcija. Od naše strani pa bomo vršili vse delo, ki je s tem v zvezi, ne da bi s tem prezaževali srbski sekciji kake stroške. Plača naj le ste, ki nastanejo v tiskarni.

Poroča, da ima list v zalogi za okoli \$2,000 vrednosti knjig in brošur. Ob enem so na potu nadalje naročila. Imamo v načrtu tudi publiciranje par brošur, toda ker je trg vsled sedanje gospodarske krize zelo slab, se bo s tiskom še en čas počakalo. Daje nekatera priporočila glede popustov zastopnikom pravejših naročil za knjige. — Poročilo upravnika in nadzornega odbora se sprejme na znanje in odobrovanje.

Sledi razprava o gospodarskem vprašanju lista v katero posežejo vsi navzoči. Petrič izvaja, da je treba znižati stroške s tem, da se list zmanjša v toliko, da se mu odpravi 4 strani, to je platnice in da se sme presegati 16 strani, razen kadar ima v listu srbska sekcija svoje gradivo. (Skozi par mesecev zadnje zimo je izhajal Proletarec na 24. straneh.) Po njegovem mnenju bi se s takim zmanjšanjem prihranilo \$1 na teden. Priporoča, naj se dobi za urad cenejša papirna. Pravi, da bi se dobila v posloplju socialistične stranke ena soba, ki bi odgovarjala potrebam upravnštva; za del pohištva in rekordov, ki jih ima Proletarec, pa naj bi se našel prostor pri kakih sodrugih kajti v sobi pri stranki ne bi bilo dovolj prostora za vse reči. — Tauchar se glede urada strinja s Petričem in priporoča, naj se selitev, ako le mogoče izvede. Zajec dokazuje, da bi se z zmanjšanjem lista ničesar ne prihranilo, kajti izgubili bi na oglasih, ob enem pa bi bilo delo pridobivanja novih naročnikov veliko težje. Pri vsem tem pa naj se vpoštevata, da je Proletarec že sedaj premajhen list za naše potrebe. Stan zimski čas se ga je povečalo za 4 strani na teden, svrhu agitacije, toda sedaj izhaja v svojem rednem obsegu. Za nas je najvažnejše to, da se list razširi in v to svrhu moramo imeti potovalne agitatorje. Navaja, da nima ničesar proti, ako se dajo druge prostore. Ve, da bi soba, ki bi jo morala dala na razpolago stranka, ne zadostovala a bi taka selitev napravila velike potežnosti. Stvari bi bile shranjene na večjih prostorih, kar bi pomnilo izgubljenje časa upravniku. Kar se njega tiče, bi pisal v stanovanju, kar je za vsakega urednika najpraktičnejše, ker ima na ta način več miru, toda v praktičnih ozirov se mu vidi potrebno, da so vsi združeni in kolikor največ mogoče kooperirajo med se in drugim. Da bi hodili nazaj v sistem, kakor smo to v tem oziru že imeli, se mu zdi nepraktična pot. Pravni prostori za tak urad, kakršnega rabi Proletarec, se ne dobe lahko. So sobe, toda najemnina bi bila večja kakor jo danes plačujemo. Ako se ponudi polika dobiti primerne prostore za nižjo najemnino, zato, da se jih vzame. Omenja, da se je baš o tem poročilo že na vsaki seji, toda nihče ne more reči, kaj in tukaj je prostor, ki bi odgovarjal za vaše potrebe. — V debato posežejo tudi drugi sodrugi, nakar je

stavljen predlog, da se je zaključi. Nato je bilo predlagano in sprejeto, da list izhaja v obsegu, kakor dosedaj. Glede urada se potrdi zaključek ene prejšnjih sej, da kadar se najde pripravno mesto za urad, ki bo cenejši kakor sedanji, se ga najame.

Predlagano in sprejeto, da se apelira na slovensko sekcijo, naj briše vsote, predane Proletarcu, kot dolg. — Predlagano in sprejeto, da se poročilo o finančnem poslovanju pri Proletarcu razmnoži (mimeografira) in se ga pošlje klubom JSZ. — Glede postavov pri naročilih za knjige od strani zastopnikov in drugih se ostane pri starem zaključku. — Glede majske izdaje Proletarca se deluje kakor prejšnja leta in izdaja naj bo v obsegu, kakor jo bodo dovolila naročila. Cene oglasom v majske izdaji ostanejo iste kakor zadnje leto.

Upravni odbor za leto 1922 se je konstituiral sledeče: Joško Oven, predsednik; Frank Alesh, tajnik; Frank Gottlicher, blagajnik; Frank Udovich in F. S. Tauchar, nadzornika.

Finančno poročilo za *Internal Revenue* (davčno oblast) izdela, kakor zadnje leto, upravništvo. Če rabi pri tem kako legalno pomoč, naj se obrne do odvetnika Stroverja. — Poročilo tajništvu vlade države Illinois glede J. D. T. D., izdela upravništvo.

Ker je dnevni red izčrpan, zaključi predsednik Udovich sejo.

Frank Alesh, tajnik-zapisnikar; izvleček zapisnika uredil C. P.

(Opomba. — Ta izvleček zapisnika je bil zadržan, da je objavljen v tej izdaji zaeno z zapisniki sej eksekutive JSZ.)

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27, JSZ., se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 dopoldne in vsako četrto nedeljo v mesecu ob 2. popoldne v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodruga je, da redno prihaja k sejam. — Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri soc. stranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako pomagajo pri delu za osvoboditev proletarijata. Prva naloga delavca je, da postane razredno zaveden. Pri tem pa vpoštevajmo geslo: "V organizaciji je moč." —

DETROITSKIM SODRUGOM.

Seje slov. socialističnega kluba št. 114, JSZ., se vrše vsako prvo in tretjo soboto v mesecu v klubovih prostorih na 1432 Ferry Ave. E. — Na dnevnem redu so vedno važne stvari, ki se morajo rešiti. Udeležujte se teh sej polnoštevilno in pripeljte seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da ji pridobivamo novih članov. — *Organizator.*

ZA CARLINVILLE, ILL.

Somišljenikom v Carlville naznanjam, da se vrše seje reorganiziranega socialističnega kluba št. 213, J. S. Z., vsako tretjo nedeljo v mesecu v unijski dvorani. Tem potom vabim vse delavce v naselbini, da se udeležijo teh sej in pristopijo h klubu. To je edini način, da pokažete delavsko solidarnost in zavest proti kapitalističnemu sistemu, ki nas zasužnjuje. Seje kluba bodo vedno predpoldne.

Z delavskim pozdravom

Jos. Korsic, tajnik.

VAZNO ZA ROJAKE V HERMINIE.

Socialistični klub št. 69, JSZ., zboruje VSAKO TRETJO NEDELJO V MESECU ob 2 popoldne v dvorani društva Frostomisleci, št. 87, SNPJ.

Rojaki, pristopite k naši organizaciji, da s tem ojačate naše vrste.

Anton Zornik, Box 202, Herminie, Pa.

NAZNAŃILO.

GIRARD, O. — Seja jugoslovanskega socialističnega kluba št. 222, J. S. Z. se vrši vsako četrto nedeljo v mesecu ob 2. popoldne v Slovenskem domu v Girardu. — Rojaki delavci, pristopite k naši organizaciji in postanite bojevniki za delavsko stvar v vrstah socialistične stranke. — Frank Kramar, organizator.

PRIREDBE SOCIALISTIČNIH KLUBOV.

Cleveland, O. — Socialistični klub št. 27, JSZ., priredi dne 15. aprila zabavni večer v prostorih S. N. D.

V soboto 29. aprila priredi klub velik prvomajski shod v Rude Božeglavovi dvorani, na katerem bo med drugimi nastopil Frank Petrič, tajnik JSZ.

V nedeljo večer dne 30. aprila priredi klubov pevski odsek Zarja velik pomladanski koncert v Božeglavovi dvorani.

Okrožna organizacija socialistične stranke priredi dne 1. maja veliko proslavo, na kateri bo govoril tudi sodrug Eugene Victor Debs.

Herminie, Pa. — Klub št. 69, JSZ. priredi dne 29. aprila veselico, dne 30. aprila pa prvomajski shod, na katerem bo govoril med drugim sodrug Chas. Pogorelec iz Chicage in eden angleški govornik.

Collinwood, O. — Dne 30. aprila ob 2. popoldne priredi socialistični klub št. 49, JSZ., velik shod v Kundičevi dvorani na Waterloo Rd., v proslavo delavskega praznika prvega maja. Med drugimi govorniki bo nastopil tudi F. Petrič iz Chicage.

Springfield, Ill. — Klub št. 47, JSZ. priredi dne 30. aprila prvomajsko slavnost, na kateri bo govoril sodrug Jože Zavertnik iz Chicage.

Lloydell, Pa. — Socialistični klub št. 181, JSZ., priredi dne 1. maja slavnost in veselico v dvorani sv. Petra in Pavla.

Nokomis, Ill. — Klub št. 128, JSZ., priredi dne 1. maja prvomajsko slavnost, na kateri bo govoril sodrug Filip Godina iz Chicage.

Chicago, Ill. — Klub št. 1, JSZ., priredi dne 30. aprila prvomajsko slavnost v dvorani SNPJ. Govorila bosta sodruga Joško Oven in Frank Zajec. Na sporedu bodo tudi deklamacije. Pred in po izvršenem programu ples. Vstopnina prosta.

Cleveland, O. — V nedeljo 4. junija priredi socialistični klub št. 27, JSZ., piknik na Greharjevi farmi v Euclidu.

Chicago, Ill. — Socialistična stranka okraja Cook (Chicigo in okolica) priredi velik piknik v prid socialističnemu tisku v nedeljo 18. junija v parku River-view, pri katerem sodeluje tudi klub št. 1, JSZ. Telega piknika se navadno udeleži do 40 tisoč ljudi vsako leto.

Chicago, Ill. — Klub št. 1, JSZ., priredi veliko proslavo ruske revolucije v nedeljo 5. novembra v Narodni dvorani. Na Silvestrov večer 31. decembra pa priredi domačo zabavo.

(Opomba. — Tajniki naj sporoče datume priredb socialističnih klubov uredništvu, da se jih objavi od časa do časa v tem seznamu.)

TISTIM, KI SO NAROČILI KOLEDARJE.

Tajniki in drugi, ki so naročili večje število Ameriških družinskih koledarjev, pa še niso poravnali računa za prodane iztise, naj to čimpreje store. Uprava rabi sredstva za poravnanje računov v tiskarni, kar naj prizadeti vpoštevajo. — **Upravništvo.**

ROJAKI V JOHNSTOWNU, PA.

dobe lahko knjige, ki jih ima v zalogi Proletarec pri A. VIDRICHU, R. D. 7, Box 82, Johnstown, in sicer po isti ceni, kakor so označene v ceniku.

Kdor še nima Ameriškega družinskega koledarja, ga lahko dobi pri A. Vidrihu.

Naročnino na Proletarca lahko poravnate v Johnstownu pri A. Vidrihu (njegov naslov zgoraj) in pri J. Mikliču, 404 Ohio St.

UDRUŽENI PROLETAR

Šta je naučni socijalizam.

Od Save Muzikravića (Beograd).

Moderni radnički pokret zasniva svoju klasnu borbu na naučnom socijalizmu, koji su osnovali Marks i Engels. Tri su glavne tekovine naučnoga socijalizma, ili marksizma: 1) teorija vrednosti; 2) teorija viška vrednosti; i 3) materijalističko shvatanje istorije.

U 17. stoleću se, pod uticajem trgovine koja se razvijala, pojavila u narodnoj ekonomiji takozvana *merkantilistička teorija*, koja je smatrala da bogatstvo jedne zemlje počiva isključivo, ili najvećim delom, na količini gotovog novca, na količini plemenitog metala koju ona ima. Samo je trgovina, postizavanjem aktivnog trgovačkog bilanca, u stanju da stvori nove vrednosti, t. j. da unese u zemlju plemeniti metal i da time poveća njeno bogatstvo.

Nasuprot ovome gledištu, i kao reakcija na njega, pojavila se *fiziokratska teorija*, fiziokratski sistem u narodnoj ekonomiji, koji smatra da je izvor nacionalnoga bogatstva ne u spoljašnjoj trgovini, kao što su smatrali merkantilisti, već u zemljištu. Samo je poljska privreda, po učenju fiziokrata, u stanju da da višak produkata preko upotrebljenih produkata za njenu proizvodnju, samo ona daje "produit net", čist prihod, koji jedino omogućava ishranu ostaloga, neseljačkoga dela stanovništva. Stoga su, po ovome učenju, samo zemljoradnici produktivna klasa. Zanatsko i trgovačko stanovništvo sačinjava neproduktivnu klasu, "classe sterile", jer ne stvara nova dobra već samo preradjuje danu materiju i podiže joj vrednost samo za onoliko za koliko je pojelo zemljišnih produkata dok je tu materiju preradjivalo. Zemlja, dakle, jedino daje nove vrednosti, po fiziokratskom učenju.

Nasuprot ovim dvema teorijama vrednosti: merkantilističkoj i fiziokratskoj, stoji *Marksova teorija vrednosti*. Po njoj je rad merilo svake vrednosti. Vrednost jednoga espapa meri se količinom društveno potrebnoga rada, ili društveno potrebnoga radnoga vremena za njegovu proizvodnju. Što je veća produktivna snaga rada, u toliko je potrebno manje radno vreme za njegovu proizvodnju, u toliko je manja količina rada kristalizovana u njega, u toliko će biti manja i njegova vrednost. Jedina klasa koja stvara vrednosti jeste radnička klasa u najširem smislu reči, klasa proizvođača espapa.

Teorija viška vrednosti zasniva se na teoriji vrednosti. Najamni radnik je taj koji stvara privredne vrednosti. Njega sopstvenik sredstava za proizvodnju, dakle kapitalista, uzima pod najam, na rad za jednu izvesnu odredjenu nadnicu, koja je ravna recimo njegovom šestočasovnom radu, i koja se odredjuje vrednošću životnih namirnica potrebnih za produkciju i reprodukciju radnikova života, dakle za održanje i rasplodjavanje njega i njegove porodice. Ali kapitalista njega ne pušta da ide posle šest časova rada, dakle nešto je odradio vrednost svoje nadnice, nego ga zadržava da mu radi još dva, tri, četiri i t. d. sata, koja

mu neće platiti. Taj neplaćeni rad, ta neplaćena vrednost koju je stvario radnik time što je radio duže vreme nego ono koje je potrebno pa da odradi svoju nadnicu, zove se *višak vrednosti*. Na tome neplaćenome radu, na tome višku vrednosti koji kapitalista skida u radničke klase, zasniva se bogatstvo kapitalista, zasniva se akumulacija kapitala.

Od veličine toga viška vrednosti, dakle od veličine neplaćenoga rada radnikova, zavisi stepen eksploatacije radničke klase od strane kapitalista. Otuda čini radničke klase da poveća svoju nadnicu, a da smanji radno vreme, odnosno onaj deo radnoga vremena za koji mu se ne plaća.

Dok teorija vrednosti i teorija viška vrednosti spadaju u političku ekonomiju, dotle *materijalističko shvatanje istorije* spada i filosofiju istorije. Materijalističko shvatanje istorije uči da je motor društvenoga razvitka način proizvodnje i razmene privrednih dobara, da je to ona realna baza na kojoj se zasniva i od koje zavisi i pravo, i moral, i filosofija, i književnost, i religija i t. d. Svaka faza društvenoga razvitka ima svoj osobiti način proizvodnje i razmene, kome odgovara i osobiti, toj eposi svojstveni, način mišljenja, dakle: pravo, moral, religija, književnost, filosofija, i t. d. Pa ne samo da svako doba ima svoj način mišljenja, nego i svaka društvena klasa u jednoj istoj istorijskoj episi ima drukčiji pogled na svet, drukčiji način mišljenja, drukčije shvatanje o pravu, o morala, o religiji, o filosofiji i t. d. Svest ljudi ne odredjuje stvarnost, već obrnuto: društvena stvarnost odredjuje njihovu svest. Kada je razvitak produktivnih snaga društva dostigao izvestan stupanj, onda one dolaze u kontradikciju sa odnosima postojećeg načina proizvodnje, dakle sa odnosima sopstvenosti u čijem su se krugu do sada kretale. Ovi odnosi sopstvenosti, koji su do sada pomagali razvitak produktivnih snaga društva, postaju im sad smetnja. Tada se, kako Marks veli, otvara era socijalne revolucije. Promena koja se izvršila u ekonomskoj osnovici menja, brže ili sporije, celu kolosalnu superstrukturu.

Ali, po ovome učenju, "*Jedno društvo nikada ne iščezava pre nego što su se razvile sve produktivne snage za koje je ono dovoljno prostrano, i nikada se novi i viši odnosi proizvodnje ne stavljaju na mesto njega pre nego što su se uslovi materijalne egzistencije ovih odnosa razvili u krilu staroga društva.*" (Marks, Ka kritici političke ekonomije).

Ovako formulisano, materijalističko shvatanje istorije daje nam mogućnost da tačno procenjujemo i prosudujemo pojedine istoriske događaje u prošlosti i sadašnjosti. Ono nam daje merilo da shvatimo, naprimer, zašto se u Rusiji ne može da ostvari socijalizam uprkos tome što je tamo proleterijat uzео političku vlast u državi u svoje ruke, uprkos tome što boljševičke vodje čine nadčovečanske i očajne napore da ostvare socijalizam. Rusija je do revolucije bila u feudalnom društvenom uređenju. Najmnogobrojnija klasa, seljaci, bila je bez zemlje ili ju je imala nedovoljno. Ona je bila prinudjena da radi kod spahija u napolicu, ili kao robovi. Njihova je težnja bila da zj-

na pripadne spahiska zemlja koju obraduju. I revolucija im je to morala dati. Seljak, koji je do revolucije bio rob spahije ili njegov napoličar, postaje posle revolucije sopstvenik zemlje. On je privezan za svoju svojnu, i protivni se svakome komunizmu zemlje. Rуска privreda je nerazvijena, još primitivna i individualna, a ne kolektivna. Otuda se u njoj i ne može da zavede kolektivističko, komunističko, socijalističko društveno uređenje, već mora da se zavede privatno-kapitalistički društveni poredak.

To u poslednje vreme sve više uvidjaju i sami ruski boljševici. Oni su učinili jednu pogrešku što su smatrali da se istorijski razvitak može praviti po volji ove ili one ličnosti, po volji ove ili one klase, iako je ta klasa još jedan vrlo neznatan deo celokupnoga stanovništva, iako se još nisu stvorili ni objektivni ni subjektivni uslovi za vladavinu te klase.

Širenje naučnoga socijalizma među radnike ima za cilj da ih nauči da umeju da pravilno procenjuju događaje koji se pred njihovim očima odigravaju, da ih nauči da upoznaju svoju snagu i snagu svoga klasnoga protivnika, da ih nauči da upoznaju uslove, tok i opšte rezultate svoje klasne borbe. Naučni socijalizam ih štiti od štetnih zabuda, beskorisnih lutanja, i daje im moćno oružje za uspešnu klasnu borbu i za definitivno klasno oslobodjenje, za ostvaranje socijalizma.

***

Za Rusiju.

(Radničke Novine, 14. marta.)

Drug R. Abramović, zagranični delegat ruske socijaldemokratske radničke partije šalje nam ovaj apel sa molbom da ga objavimo v listu, što mi vrlo rado činitimo. Apel glasi:

"Svima socijalističkim partijama i radničkim organizacijama:

Drugovi! Svojom herojskom borbom ruska revolucija je odbila sve nalete imperijalizma i belih gardista koje je on podržavao. Naša je zemlja iznurena, industrija, seosko gazdinstvo i transport razrušeni. Položaj radnih masa, osobito proletarijata, neopisano je težak. Revolucionarna Rusija potrebuje vašu pomoć i ruska socijalna demokracija srdačno apeluje na vas, da tu pomoć ukazete. Mi smo partija opozicije boljševičkoj vlasti koju ona goni i progoni. Mi smo ne jedan put apelovali na vas protiv boljševičke represije i neprestano vodimo i vodićemo borbu protivu unutrašnje politike vladine. Ali mi odlučno izjavljujemo da je sadašnji položaj stvoren kao rezultat ne samo unutrašnjih uzroka, već i zločinačke i varvarske politike antantne. Intervencija i podržavanje belogardiskih meteža, blokada i faktička izolacija doveli su sovjetsku Rusiju do katastrofalnoga položaja. Bez odlučne likvidacije te politike inostranih vlada nema spasenja, ne samo za celu Rusiju, nego i za celu Evropu. Ta ista politika koja je razorila Rusiju, stala je mnogih žrtava i narode antante, poostrila svetsku krizu, povećala besposlicu i bedu u celoj Evropi. U ime interesa radnih masa svega sveta apelujemo na vas: izradite od svojih vlada brzo i bezuslovno priznanje sovjetske Rusije.

Pitanje o priznanju trebalo je biti postavljeno na genovskoj konferenciji. Ali najgrubljiviji i najkratkovidiji kapitalistički krugovi pokušavaju da osujete i da odlože genovsku konferenciju ili traže postavljanje

pitanja o Rusiji tako kako se ne bi dobilo stvarno priznanje. U ime sveopšteg mira, u ime podizanja razorenih naroda Evrope, mi apelujemo na vas: Borite se protiv odlaganja genovske konferencije, borite se protiv svakog falsifikovanja o pitanju priznanja.

Važno je pri svem tom, ne samo priznanje, no i njegovi uslovi. Buržoaska vlada će se postarati da ukazivanje pomoći razorenoj Rusiji pretvore ne u stvarnu pomoć nego u podjarmljivanje. Ono što im nije uspelo da postignu putem intervencije, pokušavaju da dobiju nametanjem težkih uslova priznanja i neograničenom eksploatacijom. Priznanje treba da bude praćeno, ne pretvaranjem Rusije u koloniju zapadno evropskog kapitala, već energičnom i stvarnom ekonomskom pomoći. Lanci koji se budu nametnuli revolucionarnoj Rusiji, pritiskivat će teškim bremenom i vas. Podjarmljivanje Rusije će olakšati nalet međunarodnoga kapitala na međunarodni proletarijat. Prema tome, u ime opštih interesa ruske revolucije i međunarodnoga proletarijata, mi apelujemo na vas: Borite se protiv težkih uslova i zauzmite se za pravedne zahteve mira sa sovjetskom Rusijom, za ukazivanje Rusiji brze finansijske i ekonomski pomoći.

Drugovi! Ruskoj revoluciji je potrebna vaša pomoć. Interesi ruske revolucije i međunarodnoga proletarijata istovetni su. A u ime tih opštih interesa, u ime ruskoga naroda, iz koga teče krv, u ime iznemogloga ruskega proletarijata, u ime sela i gradova koji gladuju i mrznu se, u ime žena i dece koji umiru, mi apelujemo na vas: Pritecite u pomoć Rusiji!

Moskva, 16./II./1922.

Centralni odbor R. S. D. R. P. i centralni odbor Bunda."

***

Medjunarodni život.

Konferencija u Frankfurtu.

Kao nastavak socijalističke konferencije u Parizu, na koju zbog štrajka železničara i zbog ministarske krize u Italiji nisu mogli doći predstavnici nemačkih socialističkih partija i predstavnici italijanske socijalističke partije, održala se u Frankfurtu na Maini krajem meseca februara druga konferencija socijalističkih i radničkih partija Engleske, Francuske, Belgije, Italije i Nemačke. Predmet konferencije bio je onaj isti, koji i u Parizu: Pitanje reparacija i pitanje privredne obnove Evrope i pitanje razoružanja. Govoreno je istotako i o uspostavljanju jedinstvenoga fronta proletarijata.

Žan Longe u pariskom *Populaire* piše o frankfurtskoj konferenciji ovo:

"Frankfurtska konferencija je podpuno odgovorila nadama onih, koji su je sazvali. Posle sedam godina groznog razjedinjenja i podpune nemoći evropske socijalističke akcije, ona je dala prvi značajan primer vaspostavljanja jedinstvenoga fronta proletarijata, o kome se u izvestnim krugovima toliko govorilo, ali se ne čine veliki naponi za njegovo ostvarenje.

Zar to nije bio značajan fakat da su bili sjedinjeni u istoj sali radi dogovaranja o zajedničkoj akciji Serati in Vandervelde, Paul Levi i Renodel, Ladebour i Wels? Zar to nije značajno delo da bi se socijalisti Njemačke, Engleske, Francuske, Belgije, Italije brzo našli sjedinjeni na najozbilnijim i najdelikatnijim internacionalnim problemima današnjice, na kojima se evropska buržoazija podelila u dva logara? Naši kla-

sni neprijatelji, koji su smatrali da smo mi socialisti za uvijek razjedinjeni, nemogu da prikriju svoju srdžbu i svoje razočarenje. To je znak, da smo na dobrom putu."

Serati u milanskome *Avanti* veli ovo: "Nije bilo lako doći do suglasnosti. U vazduhu je bilo još mnogo ratne ideologije kao što je Pual Levi sa svim pravilno izneo. Na žalost, mržnja koju je stvorio četvoro-godišnji rat, nije se još potpuno ugasila.

Mi smo izjavili, da primamo na znanje zaključke konferencije i u ovome primanju na znanje dali smo karakter pristanka, jer ove zaključke smatramo kao obavezu za aktivniju i energičniju akciju protiv reakcije i militarizma, koji nam preti novim ratovima.

Proletarijat ima potrebu da stvori svoj sopstveni internacionalni front protiv reakcionarnih planova buržoazije. Ako na idućoj internacionalnoj konferenciji budu učestvovali i predstavnici treće Internacionalne sa uverenjem o nužnosti zajedničke akcije, bit će učinjen ogroman korak na ostvarenju ideje *stoge proletarijata*."

Vandervelde u briselskom *Peuple-u* piše: "Mi smo se vratili potpuno zadovoljni iz Frankfurta, gde su se prvi put od 1914. godine sastali u duhu srdačnosti i potpune saglasnosti borci Francuske, Engleske, Nemačke, Belgije i Italije, koji pripadaju svima nijansama socijalističkoga mišljenja. Poslednji put sam bio u Frankfurtu zajedno sa Žoresom. Politika nadoduše nije zabranila da govorimo na političkom zboru, ali je zahtevala, da govorimo njemački. Sad su se stvari promenile.

U trenutku kada smo se razilazili i kada je konferencija sa gotovo religioznim tonom spontano zapela Internacionalnu, imali smo utisak da je od sada u zemljama zapada ostvaren socijalistički jedinstveni front.

Paul Levi sa svojom grupom prilazi nezavisnim socijalistima.

Paul Levi in njegova grupa, koji su se odvojili od nemačke komunističke partije, koja je sve više podpadala pod uticaj blankizma in bakunizma, pristupili su nezavisnoj nemačkoj socijalističkoj partiji, usvojivši njen program i njenu taktiku. Ovo je prvi korak ka jedinstvu socijalističkoga proletarijata u Nemačkoj. Ovo je u isto vreme i priznanje odstrane bivših komunista, da je Nemačka nezavisna socijalistička partija istinski i pravi predstavnik revolucionarne radničke klase u Nemačkoj. Ovome ujedinjenju će nesumljivo sledovati i ujedinjenje sa ostalim socijalistima u Nemačkoj, te će na taj način nemačka radnička klasa steći ono moć i onaj ugled, koji joj pripada sa obzirom na njenu snagu i njen broj.

Treća Internacionalna za jedinstveni radnički front.

Telegrafske vesti iz Moskve datirane 6. marta, glase da je kongres treće Internacionalne, koji je se održavao u Moskvi i trajao pune dve nedelje dana, izjasnio za saziv jedne zajedničke konferencije od predstavnika druge, treće i Bečke Radne Socijalističke Zajednice u pogledu stvaranja jednog jedinstvenog fronta proletarijata. Taj predlog je bio usvojen sa 46 glasova protivu 10. Najglavniji razlozi, koji su bili objavljeni u moskovskom *"Izvestija"*, glase: "Pobeda, na koju smo računali, nije izvršena, nego je potisnuta nazad — a buržoazija se učvrstila.

Druga Internaciojanala, za koju smo svi mi držali da je mrtva, ona se prilično pojačala. A komunistička Internacionalna nije danas postala faktor u istorijskom razvitku kao što smo mi zamišljali."

Više govornika na konferenciji izjasnilo je se za "revolucionarni minimalizam" o kojem Karl Radek veli sledeće: "Internacionalna mora skoncentrisati svoju aktivnost za ostvarenje jednog jedinstvenog fronta. Zatim radići svom snagom na priznavanju Sovjetske Rusije, uvođenje osmočasovnog radnoga dana i na rešenju problema besposlice."

Trocki se izjasnio za čvrst i ujedinjen front proletarijata na suprot ujedinjenom frontu buržoazije i na pripreme na genovsku eknoomsku konferenciju.

Američki delegat Marshal složio se sa njihovom planom. Trocki i još nekoji ruski delegati izjavljaju, da nova situacija zahteva i novu taktiku. Osim tog konferencija je zaključila, da se predsednik treće Internacionalne Zinovjev preseli iz Petrograda u Moskvu da bi mogao uspešnije obavljati poslove Internacionalne. Talijanski, španski i francuski delegati komunističkih partija bili su protiv saziva zajedničke konferencije, a Rusi su bili za saziv. Najodlučnije zastupali u saziv zajedničke konferencije Lunčarski, Zinovjev, Trocki i Radek.

20. marta donio je newyorški socijalistički dnevnik *Call* vest iz Berlina, da su se složili eksekutivni odbori druge, treće i bečke Internacionalne da se održi zajednička konferencija 2. aprila u Berlinu. Telegram od 2. aprila saopštavaju, da su se sastali delegati pomenutih međunarodnih organizacija u Berlinu i da je Vandervelde (Belgija) žestoko napao i optužio Karla Radeka, koji je morao tražiti zaštitu od predsednika.

Brzojavna vest od 7. aprila, koju je objavio čikaški list *"Daily News"*, glasi: "Konferencija predstavnika triju socijalističkih internacionala posle deset sati debate složila se da obnovi ujedinjeni međunarodni proleterski front. Konferencija je također usvojila rezoluciju, koja imenuje odbor od devet članova za organizovanje budućih sastanka svih triju internacionala, na kjuu će biti pozvani i zastupnici svih ostalih radničkih partija, koje nisu priključene na jednoj od pomenutih internacionala.

Radnici sviju zemalja pozivaju se da manifestuju solidarnost proletarijata, održavajući skupštine i demonstracije 1. maja u prilog osmočasovnog radnoga dana i protiv besposlice, dalje za ujedinjenu akciju proletarijata protiv ujedinjene kapitalističke ofenzive. Za obnovu međunarodnih odnošaja, ekonomskih i političkih, sa sovjetskom Rusijom i za uspostavljanje proleterskog fronta na svima linijama."

To su izveštaji, koje smo primili pri zaključku lista. Mi od naše stranke pozdravljamo svaki onaj korak, koji vodi ka ujedinjenju i solidarnosti radnoga naroda. Purućujemo drugovima u Gary, Detroitu, Clevelandu, Pittsburghu i svim ostalim, koji su očekivali jedino da dodje što pre do ujedinjenja internacionala, pa da nastave rad na obnovi udruženja. Sada kada ste se uverili da je do ujedinjenja moralo doći u Internacionalni, sada je i na vaš red, zato na potu drugovi! Naše delo moramo mi obaviti sami, čim pre tim bolje za sve.

Neka prvi maj 1922 bude zabeležen u istoriji većanstva još i kao praznik izmerjenja proletarijata. A to izmirenje najveća je garancija za međunarodni mir i bolji život za koji se borimo. Da živi ujedinjeni radni narod, da živi međunarodno bratstvo, da žive borci za socijalizam! — Ured. *Udruženog Proletera*.

Prošlost i sadašnjost J. S. S. u Americi.

M. V. Lučić.

(Nastavak.)

— Osim toga niko ne može osporiti potrebu i važnost jednoga saveza kao političke i prosvetne ustanove. A Jugoslovenski Socijalistički Savez postoji kao takova ustanova u najpodpunijem smislu tih reči.

O tome svedoče *ciljevi*, koji su istaknuti pri osnivanju. To dokazuju *načela i program*, koje je zastupao Savez kroz svo vreme; to potvrđuju i sve one *velike ideje*, za koje smo agitovali i vodili propagandu.

U skoro će se navršiti 12 godina, od kako je osnovan J. S. S. u Americi i kroz to vreme štampana je čitava piramida novina, časopisa, letaka, brošura i knjiga. Održana su nebrojna predavanja i razprave, javne skupštine i dogovori, debate i diskuzije, tečajevi za agitatore i škole za nepismene, engleski jezik i građanstvo.

Privedeno je bezbroj izleta i zabava sa koncertima, pevanjem i pozorišnim komadima, nebrojne čajne večeri, domaće zabave sa poučnim predavanjima.

Podignuto je nekoliko radničkih domova, koji imaju da posluže kao zborna mesta i centri solidarnog udruženog radnog naroda.

U zapisnicima Saveznog odbora, pojedinih kongresa, tajničkih vijeća i udruženja, u novinama, časopisima i rezolucijama, nalazi se zabeležena *istorija aktivnosti i rada*. Rekordovani su svi najvažniji događaji i poduhvati; zabeležene su sve akcije, koje su poduzimale i sve borbe, koje su vodjenje i u kojima seimalo učešća; zabeleženi su i mnogi napori, koji su učinjeni, da se ostvare najbliži ciljevi.

Trebalo bi napisati poveliku knjigu samih kondenziranih činjenica, koje bi poslužile kao oslonac za orijentaciju u svakom pogledu. Jer *ciljevi*, koji su istaknuti pri osnivanju, još nisu ostvareni. A za moratar, koji se nalazi na otvorenom moru posle bure, isto je toliko važno znati tačku gde se nalazi, koliko je potrebno i važno znati pristanište kuda želi stići. Ali zbog kratkoće vremena i ograničenog prostora, zadržat ćemo se na generalnim i najvažnijim konstatacijama.

Ciljevi.

Na I. kongresu 1910. godine usvojena su pravila i tačna izjava, koja glasi:

"Jugoslovenski Socijalistički Savez za Ameriku temelji na principima međunarodnoga socializma i priznaje program i konstituciju Socijalističke stranke u Americi. Delokrug mu je Sjedinjene države, Kanada i Mehiko.

1) Svaha i cilj:

Svrha i cilj J. S. S. jeste da organizira američke Jugoslovene u socialističke grupe i udruženja. I da ih upozna i uzdigne putem sistematične pouke do pravoga razumevanja socializma. Te da ih osposobi za ekonomsku i političku borbu radničke klase."

Sakupiti ljude u grupe i udruženja nije toliko teško stvar (jer ih vidimo često sakupljene u grupe sa gotovo beznačajnim ciljem), koliko je teško uzdići ih do pravoga razumevanja socializma.

Šta je upravo socializam, kad ga je toliko teško pravilno razumeti, pojmiti i shvatiti?

Na to pitanje ima samo jedan tačan odgovor, koji glasi: Socializam je nauka o društvenom uredjenju,

pozitivna i tačna, isto kao i matematika što je precizna, pozitivna i tačna.

U matematici je vrlo lahko naučiti a-b-c (azbuku), t. j. tablicu, množenja, sabiranja, oduzimanja i deljenja. Ali pravilo trojno i računanje sa razlomcima ide već malo teže. Izvlačenje kvadratnog korena, integralni i diferencijalni kalkulus još teže. Ali sa trudom i odlučnom voljom može se naučiti i razumeti sve. Jest, socializam je već davno prestao biti utopija i prekrasni san idealnih ljudi, koji su kroz vekove sanjali o jednom prekrasnom društvom uredjenju, u kome neće biti ni bogatih ni siromaka, niti nepravde i društvenih zala. Sanjaoci počinje sa Platonom 250 godina pr. Kr., pa se redjaju jedan za drugim. Kampanella, Djordano Bruno, Tomo Mur, St. Simon, Gio, Šarl Furier, Robert Oven, Blanki, Luž Blan i Kabe, svaki od pomenutih imao je svoju utopiju i iluziju, sve do godine 1848, kada su Karlo Marks i Friderik Engels položili temelje naučnom socializmu, otkrivajući zakone društvenog razvoja, za koje utopijski socijalisti i sanjaoci nisu znali. U isti mah položeni su temelji *socijalističkom radničkom pokretu*.

Socializam kao nauka konstatuje prvo sve *uslove i preduslove* današnjem kapitalističkom sistemu, sve *uzroke i sve posledice* stanja, u kome se danas nalazimo.

Socializam kao nauka objašnjava zakone društvenog razvoja, po kojima je postao današnji sistem ili poredak. Naučni socializam tumači njegov razvitak, njegovu suštinu i biće, i pravac njegovih budućih preobražaja.

Socializam kao nauka istražuje uzroke postojeće bede i nalazi ih u današnjem načinu proizvodnje. Zatim sa matematičkom tačnošću predviđa posledice i rezultate takoga načina proizvodnje i podele dobara.

Naučni socializam konstatuje da postoje klase i klasne suprotnosti, koje vode sukobima i klasnome boju, koji je neizbeživ sve dotle, dok uzroci ne budu uništeni. A najglavniji uzroci jesu *pravo privatnog vlasništva nad sredstvima za proizvodnju*, proizvodnja za *profit* i nepravedna *podela* dobara u proizvodnji. Socializam kao nauka proklamuje neizbeživost društvenog preobražaja putem socijalne revolucije, koja ne mora svukud i svakad biti *krvava* i *"pomoću bajoneta"*. Taj preobražaj mora biti međunaroden i proširiti se na sve one zemlje, dokle je god kapitalizam dopro i proširio svoju vlast nad sredstvima za proizvodnju.

Velika međunarodna socijalna revolucija ostvarat će *društveni poredak* koji će se temeljiti na *pravu zajedničkog vlasništva* svih sredstava za proizvodnju i distribuciju dobara, društvo, u kome će svak dobiti punu vrednost svoga rada. Pošto u društvenom životu produktivne snage igraju glavnu vlogu, to socializam kao nauka rešava na taj način osnovni problem ili glavno društveno pitanje.

Socializam kao nauka o društvenome uredjenju rešava i sve ostale društvene probleme, jer danas nema ni jednog društvenog pitanja, koje ne bi bilo u isti mah i radničko pitanje. A pitanje je sve dotle problem, dok se ne nadje solucija za njega. A naučni, pozitivni socializam konstatuje prvo mogućnost rešenja svakoga problema; drugo, pokazuje put i način (metode), pomoću kojih se svi ti problemi mogu najlakše rešiti.

(Nastavlja se.)

***

Da bi se podmirili zahtjevi civilizacije, potrebno je vaspitanje najširih slojeva naroda i to starih i mladih. To vaspitanje mora biti svestrano i po mogućstvu asimiliramo u što kraćem vremenu.

Obnova pokreta — nastavak borbi.

(Radničke Novine, Beograd.)

I pored najrazličnijih smetnji, koje obnavljanju i konsolidovanju radničkih sindikalnih organizacija stavlja sa jedne strane udružena poslodavačka reakcionarna buržoazija, a sa druge strane anarho-komunistički razbijači, obnova i jačanje sindikalnog pokreta iz dana u dan sve se više pojačava. To je sa svim prirodno i lako razumljivo, bar za nas, koji sve političke i socijalne pojave posmatramo materijalistički. Buržoazija sprečava radničke sindikalne organizacije, ne sprečava ih zato što se one zovu socijalistički ili komunistički, već zato, što so one sredstvo za povećanje radničkih nadnica, ali u jedno i za smahljivanje kapitalističkog viška vrednosti. Radnici pak dižu svoje organizacije baš zato što su in one jedini *oslonac* za poboljšanje njihovih teškog materijalnog stanja.

Ali na pored sa obnavljanjem sindikalnih organizacija idu i tarifni i štrajkački pokreti radnika u svima preduzećima gde se radnici organizuju. To je znak da su radni uslovi hrdljavi, u prvom redu su nadnice mizerne. A kad radnike goni u organizaciju njihov težak materijalni položaj, tada su oni, koji radniku ometaju solidarnu borbu, svi su njegovi neprijatelji, pa makar kakva zvučna i demagoška imena imali. Ekonomske borbe rešice i rešavaju problem sukoba između nas i komunista.

Tarifni pokreti i štrajkovi javljaju se svakoga dana na sve strane i u sve jačim razmerama. Samo za poslednjih deset dana, organizacije vodile su i vode tarifne i štrajkaške pokrete: u Županji, Mitrovici, Lačarku, Bilišću, Vrdniku, Subotici, u Velikoj Kikindi, u Vršcu, Paraćinu i Beogradu. Svi ovi pokreti, koji su do ovoga časa završeni (Županja, Mitrovica, Bilišće, Lačarak, Subotica), završeni su sa *podpunim uspesima radnika*. U ovim pokretima i štrajkovima učestvovali su radnici svih narodnosti ove države, svih političkih pravaca od Radićevih separatista pa do bivših komunista; i učestvujući u zajedničkim pokretima u borbi su se zbližili, spoznali, zbratili, ujedinili se. Politička pitanja, borba za bolji život i organizacija koja se u momentu borbe nadje radnicima na pomoći, rešava ne samo teorijske razlike, nego i ličnu omrazu, koja se sa strane komunista na vrlo veštački način ubacuje među radnike.

Mi smo to znali. I znajući to mi se vrlo malo obaziremo na klevete i na cepačke tendencije anarho-komunističkih razbijača, a još manje činimo apele na buržoasku policiju da nam dozvoli borbe, već mi svu svoju pažnju upućujemo na pomaganje akcija, koje sami radnici za poboljšanje svog materijalnog položaja započinju. Mi znamo da u klasnome društvu mora biti klasnog sukoba. Za nas je jasno da sve dotle, dok postoji kapitalistički nači proizvodnje, zasnovan na eksploataciji radnika, mora biti sukoba, koji se rezultiraju iz suprotnosti radnika sa jedne i kapitalista sa druge strane. Tim sukobima, koji su neminovni, naša je dužnost dati određeni pravac i radnicima obezbediti uspehe. To mi činimo. O zato svi štrajkovi i svi tarifni pokreti, koji se svakoga dana sve više javljaju, vode se u znaku borbi, kojima rukovodi Glavni Radnički Savez Jugoslavije i njegovi sindikati, i zato ove borbe i pobeđuju.

Socijalizam je razumno primenjena znanost na sva polja ljudske delatnosti. — A. Bebel.

IVAN VIVODA.

Komaj se je zasul grob za sodrugom Antonom Golgatom, ko sem dobil pretresljivo vest, da Ivana Vivoda ni već med živimi.

Obračal sem pismo, katerega mi piše njegova žena, kot v pričakovanju, da mogoče vendar ni resno da je Ivan, katerega sem spremil pred par meseci kolodvor na njegovi poti v domovino — mrtev.

Ivan Vivoda je bil rojen aprila 1890 v Ceraku pri Rakeku, kjer je dovršil ljudsko šolo. Pozneje se učil krojaštva v Ljubljani. Takoj po dovršenem obniju je vstopil v strokovno organizacijo, ki je bila socialdemokratska. Seznanil sem se z njim leta 1908 v Ljubljani. Slučaj je nanesel, da sva delala skupaj. Postala sva prijatelja, nerazdružljiva prijatelja do njegovega odhoda v domovino pretečeno jesen.

Pokojni sodrug Janez, kot sem ga navadno klical, je bil eden tistih redkih ljudi, ki so rojeni uporabi. Napol otrok je vstopil v bojno organizacijo, dvigal in raste v njej in se boril do konca.

V tistih časih smo mnogo potovali. Peš sva šla v Ljubelj in Pustriško dolino v Inomost, od tam v Falkirch-Predarelsko, pozneje v Švico in od tam na Francoosko.

V Parizu je živel štiri leta in ves ta čas je bil zelo aktiven v sindikalističnem gibanju.

Maja 1913 se je na željo očeta, ki se je nahajal nekajkrat v Indianapolisu, odpeljal v Ameriko. Takoj po prihodu je postal član socialističnega kluba iz Indianapolisu in od tistega časa pa od odhoda v rojstni kraj je bil aktiven član J. S. Z., ter vtrajno agitator za njeno glasilo "Proletarca."

Nocoj, ko to pišem, Ivan. . . te male slabe vrste, stojiš ti pred menoj. Vsi tisti časi, ki sva jih preživela skupaj, drve pred mojimi očmi. Časih se mi zdi, da čujem bobnenje alpskih hudournikov, da stojim na cesti sredi krasne Kloštrske doline. . . Ali se spomnjaš, kako smo sanjali. . . ? In pozneje pariški ulice razoranе ulice 19. okraja, rue de Belleville, rue de Vert-Bois. . .

Done koraki, silna množica napolnjuje ulice, rdeče in črne zastave plapolajo nad glavami. V ozračju se svetijo bajoneti, sablje in oklepi. Buržvazija je poravnala vojaštvo.

Procesija se vije dalje. Mrki stoje vojaki ob postojankah, gledajo plapolajoče rdeče prapore, revolucionarne pesmi jim udarjajo na ušesa. Praznik je 1. maj, spomin na junaške komunarde, ki so padli leta 1871 v boju za komunono. Ti korakaš zadaj v sindikalističnih vrstah. Pridemo na Pere Lachaise. Korakaš čez množice se ustavijo pred zidom, kjer je bilo ustreljenih šest tisoč komunardev mučenikov za neuporabni ideal. . . . Tebi trepetja solza v očeh — ni jo treba sramovanja Ivan — *Vive la Commune!*

Sence padajo, pokrivajo zemljo, plazijo se po tleh, dvigajo, mečejo, ovijajo duše kot stotere hudičev. V tej temi oko komaj zagleda malo, brlečo lučko svetlobe v daljavi, drobno, neznanatno, težko razločljivo. . . Ali je to zarja?

"Pred vnebohodom Golgata je bila, — — — polno je postaj ob križa poti. . .", pravi pesnik. Bi bi že skoro prišel dan, za katerega se borimo. Da bi že skoro napolnila zarja, katero si ti tako težko približeval, koval in katero si imel v vidu, ko so ti smrtne sence legle na čelo. Življenje je večna borba. — — Naprej! Naprej! Smrt je samo prepoved, menjaje atomov.

Kot to pišem, tuli zunaj vihar. Šipe drgetajo ko jih stresajo krčli. Ogromna žalost mi lega na dušo in jo napolnjuje z malodušjem. . . Vera v bodočnost, vera v ideje — — . Takrat se mi je zazdelo, da ni vstopil v mojo sobo. Zginja malodušje. Zadoneh se pesem v duši, katero si ti tolikokrat prepeval, pesem ponižanih, po svobodi koprnečih — — Internacionala.

Debout les damnés de la terre —

Debout les damnés de la faim . . . !

Legel si prezkodaj v grob, Ivan. Kar nas je ostalo zadaj, homo korakali naprej, naša sled bo sledila tvoji. . .

JOSKO OVEN.

JUGOSLOVANSKA SOCIALISTIČNA ZVEZA

SOCIALISTIČNE STRANKE V AMERIKI.
220 SO. ASHLAND BLVD., CHICAGO, ILL.

TAJNIŠTVO.

Tajnik-prevajalec: Frank Petrich, 220 S. Ashland Blvd., Chicago, Ill.

EKSEKUTIVA.

Tiskaleš, Mary Aucin, V. Cainkar, Philip Godina, F. Zajec, S. Bojanović, G. Maslač, Miloje V. Lučić in Mitar Sekulić.

NADZORNI ODBOR.

F. S. Tauchar, Frank Udovich, M. Dimić in S. Cakić.
Vsa pisma tikajoča se Jugoslovanske socialistične zveze se naslavljati na tajništvo JSZ.

Redne seje eksekutive JSZ. se vrše vsaki četrti petek v mesecu, izredne po potrebi.

ODBOR SLOVENSKE SEKCIJE.

Philip Godina, tajnik; V. Cainkar, blagajnik; F. Zajec, zapisknik. Frank Alesh in Mary Aucin.

Izdorni odsek slovenske sekcije: Frank Gottlicher in Mary Udovich.

ODBOR SEBSKE SEKCIJE.

Miloje V. Lučić, tajnik. Odborniki: Sava Bojanović, G. Maslač in Mitar Sekulić.

PROLETAREC.

Upravni odbor Proletarca: Joško Oven, predsednik; Frank Alesh, tajnik; Frank Gottlicher, blagajnik; F. S. Tauchar in F. Udovich, nadzornika.

Urednik: Frank Zajec.

Upravnik: Chas. Pogorelec.

Vsa pisma, tikajoča se Proletarca, naslavljajte na nadzornika Proletarca.

Opomba. — Uredništvo Proletarca sprejme odgovornost za vse tiste članke, priobčene v listu, ki so spisani v uredništvu. Za članke in dopise, ki jih pošiljajo sotrudniki, so odgovorni prispevatelji. Uredništvo sprejme zanje le toliko odgovornosti, kolikor zahteva zakon.

NAŠ DOLG NAVADNIM LJUDEM.

Mnogo važnih iznajdb sedanjega časa se lahko pripise navadnim ljudem. Znanost jih je razvila, toda iznajdba sama na sebi ni imela nobene zveze z znanostjo. Vzemimo na primer, cascara lubje. Rabili so jo že Indijanci na zapadu in jugo-zapadu, poznano je bilo Mehikancem in Špancem potom duhovščine, ki zdravilo so smatrali za sveto lubje (v španščini cascara sagrada,) tako imenovano radi tega ker se je smatralo, da je bilo enako lesu iz katerega je bila izdelana skrinja zaveze. Leta 1872 ga je začel rabiti za medicinsko preparacijo neki Donnelly, tesar, kateri je izvedel o njeni dobri vsebini od Indijancev in duhovnikov, ko je živel v Californiji in Oregonu. Danes najvišje zdravniške oblasti pripoznajo cascara kot najboljšo zdravilo za zapeko. To je tudi glavna sestavina iz česar je izdelano Trinerjevo grenko vino, katero je poznano skozi 32 let kot najboljšo iz najzanesljivejšo zdravilo za želodčne nerednosti. Ali ga imate v vaši omariči zdravil? Vaš lekarnar in pa trgovec zdravil imata Trinerjevo grenko vino v zalogi.

"Prvikrat je človek oskrnil svojo mladost, kadar je prvokrat molčal, ko mu je srce ukazovalo, da naj govori. Iz živalske sebičnosti se je rodila strahopetnost." — (Ivan Cankar, "Volja in moč.")

SLOBODNA RIJEČ"

je hrvatsko glasilo Socialistične stranke Jugoslavije. "Slobodna Riječ" izhaja tedensko v Zagrebu, Ilica 55, Jugoslavija. Naročnina za vsako leto stane 240 kron za inozemstvo.

Majska izdaja Proletarca

bo letos izšla, ako naši sodrugi in somišljeniki store svojo dolžnost, v mnogo tisoč izvodih.

Na društva in klube smo poslali pisma, v katerih apeliramo, naj se naroče na primerno število iztisov prvomajske izdaje Proletarca, ki izide v slavnostni obliki.

Izšla bo pravočasno, tako da jo vsi naročniki dobe še pred prvim majem. Razdelite jo na zabavah, shodih, na društvenih sejah itd.

Delujte za širjenje socialističnega tiska! Proslavimo prvi maj s tem, da zaide prvomajska številka Proletarca v stanovanje vsakega delavca, ki govori slovenski ali kak drug jugoslovanski jezik.

Naročila pošljite pravočasno, vsaj do 20. aprila.

Cene majske izdaje so sledeče:

Posamezen iztis	\$ .15
10 iztisov	1.25
25 iztisov	3.30
50 iztisov	6.00
100 iztisov	11.00
250 iztisov	25.00
500 iztisov	45.00
1000 iztisov	80.00

Čim več bo naročil, večji bo obseg lista. Majska izdaja bo bogato ilustrirana.

Izrežite ta kupon, priložite potrebno svoto in nam pošljite naročilo.

Sodrugi: Pošiljam \$..... za..... iztisov

MAJSKE IZDAJE PROLETARCA.

IME .....

NASLOV .....

MESTO IN DRŽAVA .....

Moja je edina slovenska notarska pisarna, ki oglašja samo v slovenskih unijskih listih. V tožbenih zadevah, ali glede dohodninskega davka ali v katerikoli legalni zadevi se obrnite na mojo pisarno. Poštena postrežba. Cene zmerne.

Kadarkoli imate opravka s sodišči, z mestnimi ali federalnimi uradi, se obrnite po svet na nas. Naslov:

WILLIAM B. LAURICH,
1900 W. 22nd Pl., Chicago, Ill.
Tel. Canal 5777.

NAROČNIKE,

ki jim je naročnina potekla, prosimo, naj jo takoj obnovijo. Ne čakajte tirjatve iz upravnništva. S točnostjo nam prihranite delo in ob enem pomagajte listu, ki v časih te draginje tako zelo potrebuje pomoči.

Naročite!

Ali je religija prenehala funkcionirati?	\$.50
Svetovna vojna in odgovornost socializma	.80
Katoliška cerkev in socializem	.39
Skupaj	\$1.40
Ako naročite vse tri ob enem samo	\$1.00 za vse tri.

Slovenem priporočamo
v posečanje

KAVARNO MERKUR
3551 W. — 26th St.

(v bližini urada SNPJ., S.
R. Z. in Proletarca.)

Dobra kuhinja : : : : :
: : : : : Dobra postrežba.

KARL GLASER, imeitelj.

SEVEROVA ZDRAVILA VZDRŽUJEJO
ZDRAVJE V DRUŽINAH.

Za srbeči kožu-
rabite

SEVERA'S
ESKO

Antiseptično mazilo

Priporočljivo za od pomoč
pri zdravljenju srbečice
in raznih kožnih boleznij.

CENA 50c

Vprašajte pri vašem lekarju.

W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

DR. RICHTER'S
"PAIN-
EXPELLER"

Dobro zdravje je vredno
zlata, vsak plačilni ček je
potrdilo dobrega zdravja.
Odženite mučne bolečine
s pravim Pain-Expellerjem,
starim prijateljem družine.
Zahtevajte ga z našo
varstveno znamko "SID-
RO". Cena 35c in 70c v
vseh lekarnah ali pa pri:

F. AD. RICHTER & CO.,
104-114 So. 4th St.
BROOKLYN, N. Y.

Ako si želite nabaviti knjige
socialne, povestne ali kake druge
vsebine, jih naročite od Proletarca.
Eventualni dobiček od prodaje
knjig se porabi za pokrivanje stroškov
pri listu.

John Plhak & Co.

1151-1153 W. 18th Street

Chicago,
Illinois.

Modna trgovina. Velika
zaloga moških, ženskih
oblek, izdelanih po
najmodernejšem kroju.
Cene nizke.

"THE MILWAUKEE LEADER"

Največji Ameriški socialistični dnevnik.

Naročnina: \$6.00 za celo leto,
\$3.00 za pol leta in \$1.50 za tri
mesece.

Naslov: 532 Chestnut Street,
MILWAUKEE, WIS.

CARL STROVER
LAWYER
and
COUNSELLOR

133 W. Washington Street,
CHICAGO, ILLINOIS.

Telefon: Main 3989.

Naročajte najboljši in najbolj
širjen socialistični dnevnik v Ameriki

"THE NEW YORK CALL"
112 Fourth Avenue,
NEW YORK, N. Y.

Naročnino za dnevne in nedeljske
izdaje \$12 za celo leto; \$7 za pol
\$4 za tri mesece; \$1.50 za en mesec
samo nedeljske izdaje \$3 na leto.
Samo dnevne izdaje \$9 na leto;
leta \$5; en mesec \$1.25.

Kadar...

Kadar mislite na potovanje
stari kraj;

kadar želite poslati svojim
rokrajskim sorodnikom, prijateljem
ali znancem denar,

ali kadar imate kak drug posel
na starim krajem.

obrnite se na trdiko

ZAKRAJSEK & CESARE
70-9th AVE.

NEW YORK, N. Y.

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINČIČ

324 BROAD STREET

Tel. 1475

JOHNSTOWN, PA.